

Kırsal Mahalle Uygulamasının Su ve Kanalizasyon İdarelerinin Hizmet Sunumuna Etkisi ve Analizi: Mersin Örneği¹

The Impact and Analysis of the Rural Neighborhood Implementation on the Service Delivery of Water and Sewerage Administrations: The Mersin Case

Orhan Veli ALICI² Ali DERAN³ Ahmet YAMAN⁴ Başak IŞILDAKLI⁵

öz

Türkiye’de 2014 yılında yapılan mahalli genel seçimler ile büyükşehir belediyelerinin hizmet alanı il mülki sınırı haline getirilmiştir. Bu kentlerde 2560 sayılı Kanun ile hizmet sunmakta olan Su ve Kanalizasyon İdareleri de söz konusu mülki sınırlarda içme ve kullanma suyu temin etme, kullanılmış suları arıtma ve yağmur suyunun uzaklaştırılması görevlerini ifa etmeye başlamıştır. Köylerin ve belde belediyelerinin mahalleye dönüştürülmesi ile birlikte kırsal alanda yaşayan vatandaşlara 6360 sayılı Kanun ile birtakım yerel vergi ve ücretlerden muafiyet ve istisnalar tanınmış, başlangıçta beş yıl sürmesi planlanan bu haklar 2022 yılı sonuna dek uzatılmıştır. Kırsal yaşamın gereklerine uygun olarak söz konusu vatandaşların desteklenmesi adına bu süreli hakların süresiz hale getirilmesi için 5216 sayılı Kanun’a Ek Madde 3 eklenerek “Kırsal Mahalle” uygulamasına geçilmiş, söz konusu uyum için de 6360 sayılı Kanun’un tanıdığı hakların nihai tarihi 2025 yılı sonu olarak belirlenmiştir. Ancak söz konusu uygulamaların tanıdığı ayrıcalıkların sadece yerleşim yeri özelinde tanınması sebebiyle bu kırsal alanlara yılın belirli kısımlarında gelen ve kırsal olmayan nüfusun da bu haklardan istifade ettikleri görülmektedir. Nitekim 2014 yılı ile birlikte Su ve Kanalizasyon İdarelerinin bütçeleri ve mali durumları incelendiğinde kırsal alanda hizmet sunmanın oldukça maliyetli olduğu ve anılan hak ve muafiyetlerin söz konusu idarelerin mali durumunu ve hizmet kalitesini önemli ölçüde etkilediği görülmüştür. Öte yandan bu haklardan kırsal muhitlere sınırlı zamanda yayla veya yazlık gibi saiklerle yerleşen geçici kentli nüfusun da istifade etmesi sebebiyle anılan mali zararın derinleştiği, su kaynaklarının kullanımında oluşan yoğun talep nedeniyle kırsal yaşamın zarar gördüğü ve oluşan talebin giderilmesi halinde yapılan yatırımın yılın önemli bir kısmında atıl kaldığı anlaşılmıştır. Çalışma kapsamında Mersin ilinde bulunan Silifke, Erdemli ve Toroslar ilçesi kırsalında bulunan mahallelere yayla saikiyle sadece yaz aylarında yerleşen nüfus incelenmiştir. Toplam 27 mahalle muhtarı ile 7 Su ve Kanalizasyon İdaresi bürokrati ile yapılan görüşme neticesinde elde edilen hususlara yer verilerek uygulamanın iyileştirilmesine yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Büyükşehir Belediyesi, Su ve Kanalizasyon İdaresi, Kırsal Mahalle, 6360 sayılı Kanun, 5216 Sayılı Kanun

ABSTRACT

The service area of metropolitan municipalities was extended to the provincial administrative boundaries, along with the local elections held in Turkey in 2014. The Water and Sewerage Administrations, which provide services in these cities under Law No. 2560, began to perform duties such as supplying drinking and utility water, treating wastewater, and removing rainwater within the administrative boundaries.

¹ Bu makale, 123K989 numaralı TÜBİTAK 1002-A Hızlı Destek Projesi ile desteklenmiştir. Projeye verilen destekten dolayı TÜBİTAK’a teşekkür ederiz. Bu çalışma kapsamında Tarsus Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Komisyonu’ndan 30.11.2023 tarih ve 2 nolu toplantıda 2023/25 sayılı Karar ile izin alınmıştır.

² **Yetkili Yazar:** (Prof. Dr.) Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, orhanvelialici@tarsus.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8670-3879

³ Tarsus Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Fakültesi, alideran@tarsus.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5377-6740

⁴ Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, ahmetyaman@tarsus.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2359-8653

⁵ Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, basakisildakli@tarsus.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2282-1622

Besides that, the legal personalities of villages and town municipalities were abolished and they gained neighborhood status. Residents living in rural areas were granted exemptions and exceptions from certain local taxes and fees under Law No. 6360. These exemptions and exceptions, which were initially planned to last five years, have been extended until the end of 2022. To support these residents by the requirements of rural life, and to make the temporary rights permanent, the "Rural Neighborhood" status was established with an additional article (No. 3) added to Law No. 5216. The final date for the rights granted by Law No. 6360 was set as the end of 2025. However, it has been observed that non-rural populations, who only come to these rural areas at certain times of the year, also benefit from these rights due to the privileges granted solely based on the place of residence. Indeed, when the budgets and financial situations of the Water and Sewerage Administrations since 2014 are examined, it is seen that providing services in rural areas is quite costly and that the mentioned rights and exemptions significantly affect the financial status and service quality of these administrations. Moreover, the financial loss has deepened as the temporary urban population, settling in rural areas for limited times due to motives such as summerhouses or highland houses, also benefits from these rights, causing intense demand for the use of water resources, harming rural life, and leading to investments remaining idle for a significant part of the year when meeting the demand. Within the scope of the article, the population that settled in the rural neighborhoods of Silifke, Erdemli, and Toroslar districts of Mersin Province only during the summer months due to highland motives was examined. Based on the findings obtained from interviews with a total of 27 neighborhood headmen and 7 Water and Sewerage Administration bureaucrats, suggestions for improving the application were presented.

Keywords: Metropolitan Municipality, Water and Sewerage Administration, Rural Neighborhood, Law No. 6360, Law No. 5216

GİRİŞ:

1981 yılında 2560 sayılı Kanun ile "İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi (İSKİ) Genel Müdürlüğü" kurulmuştur. Sonrasında ise bütün büyükşehirlerde İSKİ Modelinin uygulanması kararlaştırılmıştır. Kentsel alanlar için oldukça etkin olduğu değerlendirilen bu model 2014 yılına dek önemli bir yönetsel aktör olmuştur. Ancak 2014 yılında 6360 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesi ile sayısı 30 olan büyükşehir belediyelerinin tamamında İSKİ Modeli uygulanmış ve bu kentlerde büyükşehir belediyeleri ile su ve kanalizasyon idareleri il mülki sınırının tamamında hizmet sunar hale getirilmiştir. Böylece kent merkezleri dışında kırsal alanlarda da aynı hizmetleri sunmaya başlayan bu yönetsel yapılar önemli zorluklarla baş başa kalmıştır.

Su ve kanalizasyon idareleri, 2560 sayılı Kanun'un 23'üncü maddesine göre "toplam sistem maliyeti" esasına göre su maliyetinin üzerine bir kar oranı ekleyerek ücret tarifelerini belirlemektedir. Böylece kar esasına göre çalışan bu idare öz gelirleri ile kentin içme suyu ve kanalizasyon şebekeleri ile arıtma tesisleri yatırımlarını yapabilmektedir. Dolayısıyla kırsal alanlardaki yatırımların maliyetinin fazla olması ve abone sayısının oldukça düşük olması bu idareleri mali bir yük altına sokmuştur. Ayrıca 6360 sayılı Kanun ile su ve kanalizasyon hizmetleri karşılığında kırsalda yaşayanlar en düşük tarifenin % 25'i kadar ücret ödemesi ve harcamalara katılma paylarından muaf tutulmaları ile bu mali yük giderek artmıştır. Söz konusu indirimler 2025 yılı sonuna dek uzatılsa da 5216 sayılı Kanun'un Ek Madde 3 uygulaması ile kırsal mahalle kararları alınmaya başlanmıştır. Böylece söz konusu yerlerde yaşayan bütün sakinlere süresiz olarak bu indirimlerden yararlanma hakkı tanınmıştır.

Ancak "kırsal mahalle" kararları mevzuata göre sadece mekân özelinde alınmaktadır. Başka bir deyişle "kişi" veya "mesken" ya da "abone" özelinde alınamayan bu karar neticesinde kırsal alanlarda yaşayan geçici kent nüfusu da bu ayrıcalıklardan istifade etmektedir. Su ve kanalizasyon hizmetlerinin maliyetinin altında düşük bir ücretle faturalandırılması neticesinde de söz konusu idareler etkin ve verimli hizmet sunamamaktadır. Öte yandan 2023 yılında yapılan bir değişiklikle Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına "kırsal mahalle" tespiti özelinde usul ve esasları belirleme yetkisi tanınmıştır. Bu önemli değişiklikle birlikte Bakanlığın yerleşim yeri dışında "kişi"- "mesken" kriteri üzerinden "kırsal mahalle" kararı alınabilmesine yönelik yeni kriterler belirleyebilmesi olanaklı hale getirilmiştir. Bu bağlamda kırsal mahalle uygulaması ile yerleşim yeri dışında kırsalda sürekli ikamet eden vatandaşların nasıl belirlenebileceği, anılan modelin tatbiki halinde içme ve atık suyu hizmetlerinin etkinliği ve verimliliğinde nasıl bir değişikliğin meydana geleceği, bu yeni uygulamanın önceki uygulama ile mukayesesinde ne gibi farklılıkların oluşacağı ve bu değişikliğin söz konusu mahalli idare kurumlarının bütçesini ne şekilde etkileyeceği hususlarını araştırmak önem kazanmıştır. Nitel araştırma yöntemi ve çoklu-araçsal durum çalışması yaklaşımının kullanıldığı bu araştırmada Mersin ili Toroslar, Erdemli ve Silifke ilçelerinin yaz aylarında yoğun göç alan toplam 27 mahallesi incelenmiş, bu kapsamda söz konusu mahalle muhtarları ve "Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü" (MESKİ) yöneticileri ile yapılan görüşmeler MAXQDA 2022 programı vasıtasıyla analiz

edilmiş ve hâlihazırdaki uygulamanın iyileştirmeye açık yönleri itibarıyla çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

1. İl Mülki Sınırı Uygulaması ve Tüzel Kişiliğini Kaybeden Kırsal Alana Tanınan Haklar

Türkiye’de, kentsel alanların hızla büyümesi neticesinde oluşan sorunların çözümü adına metropolitan alanlara yönelik yönetsel modellerin geliştirilmesi konusunda önemli sistemsel değişikliklere gidilmiştir. Bilhassa 6360 sayılı Kanun’un tatbiki ile birlikte 2014 yılında büyükşehir belediyeleri ve bağlı idare konumunda olan su ve kanalizasyon idarelerinin hizmet alanları il mülki sınırı haline gelmiştir. Dolayısıyla su ve kanalizasyon idareleri de il sınırları kapsamında içme ve kullanma suyu hizmeti ile atık suların arıtılması ve uzaklaştırılması, görev verilmesi halinde de yağmur sularının bertarafı hizmetlerini ifa etmeye başlamıştır. 2014 yılında yaşanan bu yönetsel değişimle birlikte 14 büyükşehir belediyesi daha kurulmuş, 2560 sayılı Kanun’a istinaden de bu yerlerde su ve kanalizasyon idareleri teşekkül ettirilmiştir. Böylece 1981 yılında sadece İstanbul için uygulamaya konulan Kanun ve yönetsel model, kentsel alanlar dışında kırsal yerleşim yerlerinde de tatbik edilmeye başlanmıştır. Söz konusu yeni uygulama neticesinde; belediyelerin kırsal alanlara da hizmet sunması ile köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliklerini kaybetmesine yönelik eleştiriler getirilmiş, kırsal muhitlerde yaşayan vatandaşların yerel vergi ve ücretler karşısında yaşamlarını sürdürmekte bilhassa mali açıdan zorluklar yaşayabilecekleri vurgulanmıştır (Alıcı ve Yaman, 2023: 33-34; Zengin, 2014; Arıkboğa, 2018; Kızılboğa ve Alıcı, 2013; Genç ve Tekçe, 2019; Genç ve Korkın, 2017; Kızılboğa, Akıllı ve Özasan, 2014; Gürbüz, 2012; Ökmen ve Parlak, 2013; Karayünlü, 2024a).

Kırsalda yaşayan vatandaşların yerel vergi ve ücretlerden etkilenmemeleri için beş yıl süresince belediyelerin tahsil ettiği yerel vergi ve ücretlerden muaf tutulması, daha önce köy olan yerlerde su ücretinin en düşük tarifenin %25’ini, eski belde belediyesi olan yerlerde de %50’sini geçemeyeceği hüküm altına alınmıştır (Alıcı, 2017). Anılan sürenin tamam olmasından evvel bu yerlere tanınan söz konusu haklar yapılan bir düzenleme ile 31 Aralık 2022 tarihine dek uzatılmıştır.

Anılan süre zarfında belediyeler ile su ve kanalizasyon idarelerinin kırsal alanlara hizmet sunması ile birlikte 2014-2021 yılları arasında uygulamada önemli sorunlar ortaya çıkmıştır (Oktay, 2016; Alıcı ve Yaman, 2023). Kimi yerleşim yerleri özelinde yapılan bazı araştırmalarda da kırsalda yaşayan nüfusun belediyeler tarafından sunulan kimi kentsel hizmetlerden yeterince yararlanamadıkları da ileri sürülmüştür (Bayar ve Karabacak, 2020; Akduman ve Alıcı, 2024). İl mülki sınırı uygulamasının tatbiki ile birlikte tüzel kişiliğini kaybederek mahalleye dönüşen yerlerde yaşayan insanların yerel ücret ve vergiler ile su faturasını ödemekte güçlük çekeceği gerçekliğinden hareketle, söz konusu indirim ve muafiyetlerin bahsi geçen yerlerde süresiz hale getirilmesi kanaati öne çıkmıştır. Ardından da 2020 yılında 5216 sayılı Kanun’a “Ek Madde 3” eklenerek büyükşehir belediyeleri kapsamında daha evvel köy veya belde iken mahalle haline getirilen yerleşim yerlerinin belirlenen kriterleri taşıması şartıyla “kırsal mahalle” veya “kırsal yerleşik alan” haline getirilebileceği hususu düzenlenmiştir (Ekinci, 2020; Karayünlü, 2024b). Ancak söz konusu kriterlerin objektif nitelikte veriye dayalı ölçütler olmaması sebebiyle uygulamada benzer konumda olan mahallelerde farklı kararların alınmasına yol açılabileceği öngörülmüştür. Mezkûr Kanun maddesinin uygulamasını göstermek maksadıyla “Kırsal Mahalle ve Kırsal Yerleşik Alan Yönetmeliği”⁶ yürürlüğe konulmuştur.

Anılan dönüşüm kapsamında bu yerlere tanınacak olan muafiyet ve istisnaların sürekli bir hal alması için de bu yerlerin Yönetmeliğin 4 üncü maddesine göre;

a) Kırsal yerleşim özelliğinin devam edip etmemesi,

b) Şehir merkezine olan uzaklık ve ulaştırma durumu,

c) Belediyelerin yol, su, atık su, katı atık, toplu taşıma gibi hizmetlerinden en az birine erişebilme imkânına tam kapasitede ulaşabilip ulaşamaması,

⁶ 15/04/2021 tarih ve 31455 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

ç) Mevcut yapılaşma durumunun kırsal niteliğinin devam edip etmemesi,

d) İmar mevzuatı uyarınca yerleşik ve gelişme alanları içinde olup olmaması,

e) Sosyo-ekonomik olarak; kırsal nüfus oranının yüksek olması, yüzölçümünün önemli bir kısmını tarım, orman, mera, yaylak ve kışlak arazilerinin oluşturması, tarımsal üretimin, hayvancılık ve orman faaliyetlerinin başlıca geçim kaynağı olarak tespit edilmiş olup olmaması,”

ölçütlerinden yer verildikten sonra anılan kriterlerden “bir veya daha fazlası ile benzeri hususların dikkate alınacağı” hususu düzenlenmiştir. Görüleceği üzere “kırsal mahalle” ve “kırsal yerleşik alan” uygulamasında tamamen “mekan” kapsamında bir karar alma yönünde kriterler belirlendiği, kırsalda yaşayan geçici kentsel nüfusu ayıracak şekilde “kişi/abone/tüketici” veya “mesken” özelinde karar almaya yönelik bir yetkiye veya kritere yer verilmediği görülmüştür (Alıcı ve Yaman, 2023: 35).

6360 sayılı Kanun’un tanıdığı istisna ve muafiyetlerin 31 Aralık 2022 tarihinde sona ermesinden önce kırsal mahalle ve kırsal yerleşik alanların belirlenmesi gerekirken çok az sayıda ilçe belediyesi tarafından bu kararlar alınmış ve büyükşehir belediye meclisinde kabul edilmiştir. Ancak söz konusu kriterlerin mekân bazında hazırlanması, kişi ve mesken özelinde tespitlerin yapılmasını sağlamaktan uzak olması nedeniyle uygulamada kırsal mahalle kararlarının alınması yönündeki süreçlerde önemli sorunlar yaşanmıştır. Örnek vermek gerekirse bilhassa turistik ve yayla kullanımı saikiyle yılın belirli dönemlerinde nüfusu artan yerlerde kırsal mahalle kararlarının alınması halinde bu karardan yerleşik olmayan kentli nüfusun da yararlanabileceği görülmüştür. Bu hususta yapılan çalışmalardan sonra 6360 sayılı Kanun ile tanınan indirim ve muafiyetlerin süresinin sona ermesi, 5216 sayılı Kanun’un Ek Madde 3 ile tanınan kırsal mahalle belirleme sürecinin istenilen düzeyde gerçekleşmemesine ve kırsal ile kentsel nüfusun kimi yerlerde ayrıştırılamamasına bağlı olarak tanınan indirim ve muafiyet süresinin uzatılması gerekmiştir. Buna bağlı olarak da 9/3/2023 tarihli ve 7440 sayılı Kanunun 23 üncü maddesiyle Ek Madde 3’te bu fıkrada yer alan “31/12/2022” ibaresi “31/12/2025” şeklinde değiştirilmiştir.

Diğer taraftan kırsal mahalle belirleme sürecinde kentsel ve geçici nüfusun kırsal hayat süren nüfustan ayrıştırılamaması ve buna bağlı olarak da süresiz hale gelen indirim ve muafiyetlerin yerel hizmet sunucularının mali yapısını olumsuz etkilemesi sebebiyle 5216 sayılı Kanun’un Ek Madde 3 üncü maddesinde bir değişikliğe gidilmiştir. 30/3/2023 tarihli ve 7446 sayılı Kanun’un 5 inci maddesi ile 5216 sayılı Kanun’un Ek Madde 3 üncü maddesinde “Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelik ile belirlenir” cümlesi eklenmiştir. Böylelikle uygulamada karşılaşılan sorunları gidermek üzere vesayet makamınca çıkarılacak bir yönetmelikle kırsal mahalle belirleme konusunda rastlanılan sakıncaların giderilmesi amaçlanmıştır.

Öte yandan 6360 sayılı Kanun ile 5216 sayılı Kanun’un Ek Madde 3 ile getirdiği hak ve ayrıcalıklar farklılaşmakta olup her iki madde metnine aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 1. 6360 ve 5216 Sayılı Kanunlarda yer alan hak ve ayrıcalıklar

6360 sayılı Kanun Geçici Madde 1	5216 sayılı Kanun-Ek Madde 3
<i>“Bu Kanuna göre tüzel kişiliği kaldırılan köylerde, bu fıkranın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 29/7/1970 tarihli ve 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununa göre alınması gereken emlak vergisi ile 26/5/1981 tarihli ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu uyarınca alınması gereken vergi, harç ve katılım payları 31/12/2025 tarihine kadar (bu tarih dâhil) alınmaz ve 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 9 uncu maddesinin birinci fıkrasının üçüncü bendi, 23 üncü maddesinin birinci fıkrasının birinci bendi ile beşinci</i>	<i>“Kırsal mahalle veya kırsal yerleşik alan olarak belirlenen yerlerde; gelir vergisinden muaf esnaf ile basit usulde gelir vergisine tabi mükellefler tarafından bizzat işyeri olarak kullanılan bina, arsa ve araziler ile mesken amaçlı kullanılan binalar ve zirai istihsalde kullanılan bina, arsa ve araziler 29/7/1970 tarihli ve 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununa göre alınması gereken emlak vergisinden muaftır. Bu yerlerde, ticari, sınai ve turistik faaliyetlerde kullanılan bina, arsa ve</i>

<p><i>bendi, 66 ncı maddesinin birinci fıkrasının beşinci bendi hükümleri 31/12/2025 (bu tarih dâhil) tarihine kadar uygulanmaya devam edilir. Bu yerlerde içme ve kullanma suları için alınacak ücret 31/12/2025 tarihine kadar (bu tarih dâhil) en düşük tarifinin % 25'ini geçmeyecek şekilde belirlenir.” “(Mülga cümle:17/7/2019- 7186 /33 md. 10/7/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun geçici 2 nci maddesi ile köy tüzel kişiliği kaldırılarak mahalleye dönüştürülen yerlerde de bu fıkra hükmü uygulanır.)”</i></p> <p><i>“(29) Bu Kanuna göre tüzel kişiliği kaldırılarak tek mahalleye dönüştürülen beldelerde içme ve kullanma suları için alınacak ücret 31/12/2025 tarihine kadar (bu tarih dâhil) en düşük tarifinin %50'sini geçmeyecek şekilde belirlenir.”</i></p>	<p><i>araziler için emlak vergisi %50 indirimli uygulanır. Kırsal mahalle veya kırsal yerleşik alan olarak belirlenen yerlerde, 26/5/1981 tarihli ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu uyarınca alınması gereken bina inşaat harcı ile imarla ilgili harçlar alınmaz; anılan Kanuna göre alınması gereken diğer vergi, harç ve harcamalara katılma payları %50 indirimli uygulanır. Bu yerlerde içme ve kullanma suları için alınacak ücret en düşük tarifinin işyerleri için %50'sini, konutlar için %25'ini geçmeyecek şekilde belirlenir. 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu uyarınca bilanço esasına göre defter tutan mükellefler için bu fıkrada belirtilen muafiyet ve indirimler uygulanmaz.”</i></p>
<p><i>Not: İlçe Belediye Meclisleri tarafından alınan kırsal mahalle kararlarının 90 gün içerisinde Büyükşehir Belediyesi Meclisinde görüşülerek kabul edilmesi ile birlikte kırsal mahalle hüviyetine kavuşan yerlerde 6360 sayılı Kanun kapsamında tanınan hak ve ayrıcalıklar sona erecek ve 5216 sayılı Kanun Ek Madde 3 indirim ve muafiyetleri uygulanmaya başlayacaktır.</i></p>	

Hâlihazırda 2560 sayılı Kanun, sadece İstanbul için yürürlüğe konulsa da daha sonra yapılan değişikliklerle diğer su ve kanalizasyon idarelerinde de uygulanmakta, böylece 30 adet su ve kanalizasyon idaresi 1981 yılında yürürlüğe konulan ve İstanbul koşulları için hazırlanan Kanun'u uygulamak suretiyle faaliyetlerine devam etmektedir. Kentsel alan için tasarlanan Kanun'un kırsal alan için uygulanması bu idareler özelinde önemli mali külfetlere sebebiyet vermektedir. Diğer taraftan 6360 sayılı Kanun'un su tarifelerinde kabul ettiği indirim sebebiyle de bu idareler 2014 yılı öncesine göre giderek daha fazla zarar etmekte ve dolayısıyla da borçlanma suretiyle hizmetlerine devam etmekte veya yapması gereken yatırımları sınırlı düzeyde tutmaktadır (Alıcı, 2017).

Bu hususlar dikkate alındığında kırsal mahalle kararının alınmasında bir kırsal mekânın tamamının kırsal mahalle olarak kabul edilmesi ile kişi/mesken bazlı tespit yapılması halinde ortaya çıkacak sonucu ele alan ve bu iki farklı durumun mali sonuçlarını inceleyen bir akademik çalışma olmadığı gibi anılan konunun özgün ve güncel olduğu, öte yandan kaynakların korunması açısından da kamu yararı taşıdığı aşikârdır. Bu noktada kırsal mahalle uygulamasının mekan ile kişi/abone/mesken/ekonomik faaliyet gibi değişkenler üzerinden kurgulanması halinde ortaya çıkacak farklılıklar aşağıdaki tabloda açıklanmaya çalışılmıştır.

Tablo 2. Kırsal Mahalle Kapsamında İki Farklı Uygulamanın Değerlendirilmesi

Kırsal Mahalle	
Mekân bazlı tespite dair riskler	Mekân dışında kişi/abone/tüketici veya mesken bazlı tespitin fayda-maliyeti
Kırsal alanlarda yaşayan sürekli veya geçici bütün nüfus tanınan hak ve ayrıcalıklardan faydalanır.	Kırsal alanda sadece kırsal yaşam süren ve üretim faaliyetlerinde yer alan yerleşik nüfus tanınan hak ve ayrıcalıklardan istifade eder.
Geçici nüfus; indirimli suyu vahşi sulama, bahçe sulama, yüzme havuzu doldurma gibi saiklerle kullanabilir. Böylece su kaynaklarında dönemsel anlamda yoğun kullanımlar olur.	Yerleşik nüfusun su ücretindeki indirimden istifade etmesi, geçici kentli nüfusun ise bu indirimlerden istifade edememesi nedeniyle su kaynakları daha rasyonel ve tutumlu kullanılır.
Yılın sadece sınırlı bir zamanında yaşanan yoğun kullanım nedeniyle içme suyu, kanalizasyon ve arıtma tesisleri yetersiz kalır ve yeni yatırımların yapılması gerekir. Bu yöndeki yatırım idareleri mali açıdan zorlarken söz konusu yatırımlar yaz ayları dışında atılabilir.	Kırsal Mahallelere tanınan ayrıcalıklar sadece su ücreti indirimi olmayıp yerel vergi ve ücretlerde indirim ve muafiyeti de kapsadığından bu hakların sadece yerleşikler için kullanılması halinde bu yerler cazibe merkezi olmaktan çıkar ve kırsal özelliklerini korumaya devam eder.

Bu yerlerde geçici yerleşik nüfusun asıl ikametgâhı kentsel alanlar olduğu için seçimlerde bu yerlerde oy kullanmazlar. Böylece bu yerlere yönelik yerel hizmetlerin sunulmasında isteksizlik veya kayıtsızlık yaşanır.	Yoğun geçici göç almayan yerlere daha rasyonel ve gereksinime uygun yatırımlar yapılabilir. Geçici nüfus kent ücret tarifesinden yararlanacağı için yatırımların finansmanı kolaylaşırken amortisman süreci kısalmaktadır.
Kırsal alanlarda herhangi bir altyapı yatırımının maliyeti oldukça fazla, nüfus az olduğundan sistemin kendini amorti etme süresi yatırımın kullanılamaz hale geleceği zamanı da geçtiğinden bu yerlere yapılacak yatırımlar önceliklendirilmez.	Kırsal özelliği ve üretim fonksiyonu korunan bu muhitlere yönelik belediye ile su ve kanalizasyon idarelerinin yatırım kararı almak noktasındaki isteksizlik büyük ölçüde azalır.
Yerel idarelerin mali gücünü olumsuz yönde etkiler, zorunlu yatırımlar adına borçlanma veya kentsel alandaki ücret tarifesinde artış yoluna gidilmesi zaruri hale gelir.	Yerel idarelerin mali gücünü daha az etkiler, zorunlu yatırımlar adına borçlanma veya kentsel alandaki ücret tarifesinde artış yoluna gidilmesi eğilimi oldukça azalır.
Sunulan yerel hizmetlerde aksama, gecikme veya kalite düşüklüğü olur. Abone memnuniyetsizliği ve hizmet sunucularının kayıtsızlığı artar.	Sunulan yerel hizmetlerde aksama, gecikme veya kalite düşüklüğü azalır. Abone memnuniyetsizliği ve hizmet sunucularının kayıtsızlığı azalır.

Yukarıda yer verilen açıklamaların yanı sıra son yıllarda hazırlanan raporlarda küresel iklim değişikliğinden önemli ölçüde etkilenen Türkiye’de, özellikle de Mersin’i kapsayan Akdeniz Havzası’nda su kaynaklarının giderek azalacağı, bu bölgede “artan nüfus, iklim değişikliği ve azalan su kaynakları nedeniyle Türkiye’de kişi başına kullanılabilir su miktarının ~1.100 m³/yıl gibi ciddi su stresi limitleri civarına inmesi” beklendiği belirtilmektedir (Kadioğlu, vd., 2017: 7). Bu nedenle yaşam hakkının ayrılmaz bir parçası olan su hakkının tesis edilmesi adına su kaynaklarının rasyonelce yönetilmesi gerekmekte olup, bu yöndeki çalışmalarda kamu yararı olduğu değerlendirilmektedir.

2. Literatür Taraması

2012 yılında kabul edilen ve 2014 yılında tamamen uygulamaya konulan 6360 sayılı Kanun ile daha önce de değinildiği üzere 30 büyükşehir belediyesinde köy ve belde belediyeleri lağvedilmiş, bu yerlere “mahalle” statüsü verilerek bu kırsal muhitler belediyelerin hizmet alanı kapsamına alınmıştır. Dolayısıyla literatür taraması sürecinde öncelikle 6360 sayılı Kanun’un kırsal yerleşimlerde yerel kamu hizmetlerinin sunumu üzerinde doğurduğu etkiler ve ardından da konunun su ve kanalizasyon hizmetleri boyutunun değerlendirilmesine ilişkin çalışmalar ele alınmıştır. Akabinde de -üzerinden kısa bir süre geçtiği için görece kısıtlı olan- kırsal mahalle statüsü üzerine gerçekleştirilen çalışmalar incelenmiştir.

Literatürde 6360 sayılı Kanun’un uygulanmasıyla meydana gelen yeni sistemde yerel kamu hizmetlerinin sunumunu ele alan birçok çalışma bulunmaktadır (Atik ve Genç, 2023; Kayar ve Görün, 2022). Bu bağlamda ele alınacak çalışmalardan ilki; “6360 Sayılı Kanunun Kamu Hizmetlerinin Sunumuna Etkisi: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Örneği” (Genç ve Daşçı, 2016) başlıklı makaledir. Makalede Yazarlar anılan Kanun sonrasında Balıkesir ili özelinde yerel kamu hizmetlerinin sunumunun nasıl etkilendiğini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Araştırmada bu amacı yerine getirebilmek üzere Balıkesir Büyükşehir Belediyesi ve Balıkesir ilinin ilçe belediyelerinde; belediye başkanları ve vekilleri ile belediye başkan yardımcılarını özelinde anket çalışması yürütülmüştür. Çalışmanın bulguları ele alınırken büyükşehirin yetki ve sorumluluk sahasına sonradan dâhil olan kırsal yerleşimler (köyler) özelinde, coğrafi uzaklık ve dağınık yerleşim sebebiyle, bu bölgelere yerel kamu hizmeti götürmenin hem daha maliyetli hale geldiği hem de söz konusu hizmetlerin etkinliğinin azaldığı vurgulanmıştır.

Büyükşehir belediyelerinin kırsal alanlardaki hizmet etkililiğini ortaya koymayı amaçlayan bir diğer çalışma ise “6360 Sayılı Yasa ile Oluşan Yeni Büyükşehir Yasası’nın Kırsal Alanda Hizmet Etkililiği Açısından İncelenmesi: İzmir İli Kiraz İlçesi Araştırması” (Olgun Susta, 2018) başlıklı yüksek lisans tezidir. Ele alınan bu çalışmada, hizmet veren değil hizmet talep eden tarafın temsilcileri olmaları sebebiyle, 6360 sayılı Kanun’dan sonra mahalleye dönüşen mahallelerin muhtarlarıyla bir alan

araştırması yürütülmüştür. Mahalle muhtarlarıyla yapılan görüşmelerden çıkan sonuçta ise hizmette aksama ve hizmet kalitesinin düşmesi sebebiyle araştırmanın yürütüldüğü alanda bir memnuniyetsizliğin ortaya çıkması vurgulanmıştır.

6360 sayılı Kanun'un kamu hizmetlerinin sunumuna etkisini araştırırken bir başka çalışma olan "6360 Sayılı Kanun Çerçevesinde Su Hizmetleri Yönetiminin Değişimi ve Antalya Örneği" (Hayirsever Topçu, 2015) başlıklı makalede ise konu su ve kanalizasyon idareleri özelinde incelenmiştir. Makalede, su ve atık su hizmetleri yönetiminde meydana gelen değişimler, Antalya ili üzerinden değerlendirmeye çalışılmıştır. Yapılan inceleme sonucunda 6360 sayılı Kanun'un yeni uygulanmaya başladığı dönemde; büyükşehir belediye sınırlarının genişlemesi sonucunda su ve kanalizasyon idarelerinin hizmet vereceği sınırların genişlemesi ile hizmet sınırlarına dahil edilen yerlerde gerekli altyapının eski olması ya da direkt olarak altyapının bulunmaması gibi zayıf yönlerin göze çarptığı belirtilmiştir.

Söz konusu uygulamanın su ve kanalizasyon idarelerinin hizmet sunumu üzerinde yarattığı etkileri inceleme özelinde gerçekleştirilen bir diğer çalışma olarak "Su ve Kanalizasyon İdarelerinin Bütçe Gerçekleşmeleri Üzerinden İl Mülki Sınırı Kapsamında Hizmet Sunumunun Değerlendirilmesi: MESKİ Örneği" (Alıcı, 2017) başlıklı makaleye de yer vermek gerekmektedir. Bu makalede il mülki sınırı uygulamasından sonraki süreçte, su ve kanalizasyon idarelerinin kırsal alanlara da hizmet sunumuna başlamasının, söz konusu idarelerin bütçeleri üzerinde meydana getirdiği etkiler MESKİ özelinde ele alınmıştır. İl mülki sınırı uygulamasından sonra MESKİ'nin hizmet vermesi gereken coğrafi alan 650 km²'den 15.620 km²'ye çıkmış, abone sayısı ile hizmet verdiği nüfus sayısı ise %100'den fazla oranda artış göstermiştir. Bununla birlikte hizmet alanına nüfus yoğunluğunun düşük olduğu kırsal alanlar da dahil edildiği için km² başına düşen nüfus 2014 öncesine kıyasla önemli oranda azalarak, 1253 kişiden 113 kişiye düşmüştür. Dolayısıyla hizmet alanına sonradan dahil olan yerlerde nüfus yoğunluğunun düşük olması, bu yerlerde su kaynaklarına uzaklıktan dolayı yatırım maliyetlerinin yükselmesi ve yapılan yatırımlardan faydalanacak nüfusun görece düşük olacağı vurgulanmıştır.

Son yıllarda su ve kanalizasyon idareleri üzerine gerçekleştirilen çalışmalarda dijitalleşme konusuna odaklanıldığı da görülmektedir. Bu çalışmalardan ilki; "Su ve Kanalizasyon İdarelerinde Akıllı Su Yönetimi Uygulamaları: Tekirdağ Örneği" başlıklı makaledir (Başa ve Kurt, 2017). Makalede su kaynaklarının daha etkin yönetilmesi ve hizmet etkinliğinin artırılması için gündeme gelen akıllı su yönetimi uygulamaları su ve kanalizasyon idareleri bağlamında, "Tekirdağ Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü" (TESKİ) özelinde incelenmiştir. Araştırmada ilgili İdare'nin akıllı su yönetimi uygulamalarını etkili bir araç olarak kullanarak suyun temini ve bertarafı noktasında kentin yaşam kalitesine katkı sağlayacak şekilde kullandığı belirtilmiştir.

Su ve kanalizasyon idareleri özelinde dijitalleşmenin bir diğer boyutu da konunun e-belediyecilik ekseninde ele alınmasıdır. Bu bağlamda "Su ve Kanalizasyon İdarelerinde E-Belediyecilik Uygulamaları: Ankara ASKİ Örneği" (Özer ve Uzun, 2023) başlıklı makalede de ASKİ'nin e-belediyecilik uygulamaları; kurumun stratejik planları, faaliyet raporları üzerinden incelenmiştir. Yapılan inceleme neticesinde; ASKİ bünyesinde web sitesi, mobil uygulamalar, sosyal medya, mobil cihazlar, SCADA, CBS, elektronik belge yönetimi sistemi, kurum içi bilgi portalı, altyapı bilgi sistemleri şeklinde sıralanabilecek farklı kanallar üzerinden e-belediyecilik uygulamalarının gerçekleştirildiği, bunun da karışıklıklara yol açtığı tespit edilmiştir.

Araştırmanın bir diğer ayağı olan kırsal mahalle ve kırsal yerleşik alan düzenlemesi ise görece yeni bir gelişme sayıldığı için, bu alanda yapılan çalışmaların sayısının henüz kısıtlı olduğu ve konunun ağırlıklı olarak teorik düzlemde tartışıldığı göze çarpmaktadır. Konu üzerine yapılan çalışmalar genel olarak yeni uygulamayı ayrıntılarıyla ortaya koymayı ve olumlu/olumsuz yönleriyle değerlendirmeyi amaçlamışlardır (Ekinci, 2020; Kara ve Ezin, 2022; Karalezli, 2021; Kılıç ve İpek, 2022; Koç, 2022).

Kırsal mahalle üzerine gerçekleştirilen çalışmalardan Karalezli'nin "Mahalle ve Köyün Birleştirilmesi ile Oluşan Yeni Bir Birim: Kırsal Mahalleler" başlıklı makalesinde (2021); de benzer şekilde mahalle ve köy kavramları tarihsel açıdan ayrı ayrı incelenmiş ve ardından kırsal mahalle düzenlemesinin

uygulamadaki sorunlara çözüm olup olamayacağı tartışılmıştır. İstanbul'daki kırsal mahallelerin hukuki düzenlemeler ve resmi istatistikler üzerinden incelendiği "İstanbul'un Kırsal Mahalleleri: Güncel Yasal Düzenlemeler Kapsamında Bir Durum Analizi" (Yaman Kocadağlı, 2022) çalışmasında da kırsal mahalle – kırsal yerleşik alan uygulamasının kırsal yerleşim birimlerinde yalnızca 6360 sayılı Kanun'la yüklenmiş olan maddi yükümlülüklerin hafifletilmiş ya da ortadan kaldırılmış olduğuna dikkat çekmektedir. Ancak kırsal yerleşim birimlerinin sürdürülebilirliğini sağlayabilmek için kırsal mahalle düzenlemelerinin daha bütüncül ve kapsayıcı bir şekilde ortaya konulması gerektiği vurgulanmaktadır. Kırsal mahalle uygulaması üzerine gerçekleştirilen bir başka teorik çalışma olan "Yerel İdari Vesayet İlişkisinin Yeni Bir Uygulaması Olarak Oksimoronik Bir Kavram: Kırsal Mahalle"de (Küçük, 2022) ise kırsal mahalle süreci; vesayet denetimi ve yerelde merkezileşme temaları ekseninde ele alınmıştır.

Kırsal mahalle düzenlemesinin uygulamadaki karşılığını, kırsal mahalle ve kırsal yerleşik alanların tespiti sürecinde büyükşehir belediyeleri ile ilçe belediyeleri arasındaki dağılımı göstermek adına Yıkıcı ve Çolak'ın (2023) gerçekleştirmiş olduğu, örnek olay incelemesine dayalı, "Büyükşehirlerdeki Kırsal Mahalle ve Kırsal Yerleşik Alanların Tespiti Sürecine Yönelik Bir Araştırma: Trabzon Örneği" başlıklı çalışma da bu noktada dikkat çekmektedir. Çalışmada Trabzon ili özelinde kırsal mahalle ve kırsal yerleşik alan tespit süreçlerinin ne şekilde gerçekleştirildiğini incelemek amacıyla meclis kararlarını merkeze alan bir doküman incelemesi çalışması yürütülmüştür.

Kırsal mahalle düzenlemesiyle ilgili yalnızca teorik çalışmalar yapılmamış olup Hanikoğlu ve Negiz (2023) tarafından 2023 yılında Balıkesir ili Ayvalık ilçesine bağlı kırsal mahallelerde alan araştırmasına dayanan "Büyükşehirlerde Kırsal Mahalle Deneyimi: Ayvalık Örneği" isminde bir çalışma da gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kırsal mahalle uygulamasını deneyimleyen bir örnekte kırsal mahalleye geçiş sürecine ve mahalle sakinlerinin deneyimlerine ilişkin bir durum analizi yapmak amaçlanmıştır. Araştırmacılar tarafından çalışmada ortaya konulan en temel bulgu ise; kırsal mahalle düzenlemesi bu yerleşim birimleri üzerinde mali birtakım iyileştirmeleri getirirse de mahalle sakinleri tarafından arzulanan durumun köy kimliğine tekrar kavuşmak olduğudur. Kırsal mahalle uygulaması gerçekten de ekonomik yaklaşımlı bir uygulamadır. Kırsal mahalle, kentteki diğer mahallelerden ayrı bir statüye sahip değildir; bununla beraber mahalledeki yaşantı kırsal olarak şekillendiği için de köye özgü birtakım vergi indirimi, muafiyeti ve hizmet ücretlendirmesi gibi ayrıcalıklara sahiptir (Kavruk, 2024: 140).

Kırsal mahalle ve kırsal yerleşik alan üzerine yapılan alan araştırmalarından bir başkası da Alıcı ve Yaman (2023) tarafından gerçekleştirilerek yayımlanan "Büyükşehir Belediyelerinde Kırsal Mahalle: Kırsal Yerleşik Alan Uygulaması ve Bir Model Önerisi" başlıklı çalışmadır. Makalede, kırsal mahallelerin belirlenmesi sürecinde mevzuatın belirlediği kriterlerin muğlak olduğu, sadece mekân özelinde karar alınmasına cevaz verildiği belirtilerek kırsala geçici süre ile gelen kentli nüfusu ayırt etmek için çeşitli öneriler sunulmuştur.

Kırsal Mahalle ve Kırsal Yerleşik Alan Yönetmeliğinin ardından yerel kamu hizmetlerinin değerlendirilmesini kırsal mahalleler özelinde ve su ve kanalizasyon idarelerini öne çıkararak ele alan çalışmalar da yapılmıştır. Bu bağlamda "Kırsal Mahallelere Sunulan Yerel Hizmetlerin Değerlendirilmesi: Kumru İlçesi Örneği" (Akduman ve Alıcı, 2024) başlıklı makalede dağınık yerleşim sebebiyle kırsal alanlara sunulacak hizmetlerin maliyetlerinin fazla olmasından kaynaklı olarak, hizmetlerin kentsel alanlara odaklanma eğiliminde olduğu ortaya konulmuştur. Bu durumun önüne geçilebilmesi amacıyla, ilgili belediyelere gönderilen ödeneklerin bir kısmının kırsal mahallelere ayrılması noktasında bir zorunluluk getirilmesi önerisi dikkat çekmektedir.

Öte yandan 2560 sayılı Kanun'un 23'üncü maddesine istinaden kırsal alanlarda bulunan yerlere yapılan yatırımların bilhassa içme suyu ücret tarifesine yansıtacağı, dolayısıyla kırsala tanınan ayrıcalıkların sadece sürekli yerleşik kırsal nüfus tarafından kullanılması gerektiği değerlendirilmekle birlikte suyun ücretlendirilmesi noktasında da güncel bazı mahkeme kararları bulunmaktadır. Su ve kanalizasyon idarelerinin suyun maliyetinin altında ücret tarifesi belirleyemeyeceği, Genel Kurul

hüviyetinde olan büyükşehir belediyesi meclislerinin maliyetin altında ücret tarifesi belirlemesi halinde kamu zararının oluşacağı sonucuna ulaşılan “Ankara 9. İdare Mahkemesi E: 2022/2294; K:2023/385 sayılı Kararı” ile “Mersin 2. İdare Mahkemesi E: 2022/1927; K: 2023/1566 sayılı Kararı” bulunmaktadır (Alıcı ve Yolcu, 2024: 30). Bu bakımdan suyun maliyetinin belirlenmesinde kent genelinde yapılan yatırımların da önemli bir belirleyici olduğu, dolayısıyla kırsal bölgelere yönelen geçici nüfusun yarattığı içme suyu ve atıksu tesisleri gereksiniminin yılın önemli bir kısmında kullanılmayacak olması da nazara alındığında atıl yatırımların ücret tarifesine yansıtacağı anlaşılmaktadır. Bu hususlara aşağıda detaylı şekilde değinilmiştir. Yukarıda yer verilen literatür araştırması değerlendirildiğinde genel olarak belediye hizmetleri kapsamında önemli çalışmalar yapıldığı; ancak su ve kanalizasyon idarelerinin hizmet sunumu özelinde kırsal mahalle uygulamasını somut verilere dayalı olarak inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

3. Kırsal Mahalle Uygulaması: Mersin İli Toroslar, Erdemli ve Silifke Örneği

Mersin ili, 31/12/2022 tarihi itibarıyla Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine (ADNKS) göre 1.916.432 nüfusa sahiptir. Ancak yaz aylarında diğer kentlerden yayla ve yazlık yerleşim saikiyle kente gelen nüfus da dikkate alındığında kentin nüfusu hayli yükselmektedir. Erdemli, Silifke ve Toroslar ilçeleri kırsal nüfusu ile de dikkat çekmekte olup, abone sayısı ADNKS verilerine göre nüfustan hayli fazla olan çok sayıda mahalleye sahiptir. Çalışma, kırsal mahalle düzenlemesinin olası sonuçlarını, uygulama süreçlerini analiz etmek, politika yapıcılara yol göstermek ve literatürdeki tartışmalara katkı sunmak amacıyla nitel araştırma yöntemi olarak tasarlanmış, bu kapsamda da araşsal ve çoklu durum çalışması deseni tercih edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 290; Creswell, 2021: 101). Araştırmanın örneklem seçiminde Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi’nce sunulan kırsal alan hizmet bölgeleri dikkate alınmıştır. Buna göre, Toroslar, Erdemli ve Silifke ilçelerindeki kırsal mahalleler belirlenmiştir. Bu mahalleler, yörede “yayla” olarak adlandırılması, yazlık ve kışık su tüketiminin farklı olması ve yerel idarece daha evvel tüzel kişiliklerini kaybeden kırsal yerleşim alanları olarak tanımlanması nedeniyle tercih edilmiştir.

Kırsal mahallelere hizmet götüren su ve kanalizasyon idareleri, hizmetin etkin, verimli ve sürdürülebilir olmasından sorumlu kurumlardır. Bu nedenle araştırma sorularına cevap bulabilmek amacıyla hizmet veren Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi’nin yetkilileri ile bu hizmeti vatandaşlar adına organize eden, talepleri idareye ileten kırsal mahallelerin muhtarları ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılması ve bulguların derinleştirilmesi gerekmiştir. Böylelikle kırsal mahalle uygulamasının sonuçlarının katılımcı bir şekilde değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Tablo 3. Görüşme Yapılacak Kurum ve Kişi Bilgileri

Bürokratlar	Görüşme Sayısı
1-) Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürü	En az 7 Kişi
2-) Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdür Yardımcıları	
3-) Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi Abone İşleri Dairesi Başkanı	
4-) Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi Merkez İşletmeler Dairesi Başkanı	
5-) Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi Batı İşletmeler Dairesi Başkanı	
Mahalle Muhtarları	
1-) Mersin İli Toroslar İlçesi Mahalle Muhtarları	En az 9 Kişi
2-) Mersin İli Erdemli Mahalle Muhtarları	En az 9 Kişi
3-) Mersin İli Silifke Mahalle Muhtarları	En az 9 Kişi
TOPLAM	34

Görüşmeler 1 Nisan 2024-28 Mayıs 2024 tarihleri arasında gerçekleştirilmiş olup elde edinilen bulgular MAXQDA 2022 yazılımıyla analiz edilmiştir. Her bir görüşme dosyası (bürokratlar ve mahalle muhtarları) sınıflandırıldıktan sonra MAXQDA 2022 programına yüklenip ilgili temalarla kodlanmış ve kategoriler oluşturulmuştur. Böylece kırsal mahalle ayrımı yapılırken “mekân” ile

“kişi/abone/tüketici”-“mesken” ayrımını sağlayacak olan kriterler belirlenerek, kırsal mahalle uygulamasının idarenin mali yapısına ve hizmet sunumuna etkisi araştırma soruları çerçevesinde analiz edilmiştir.

3.1. Bulgular

Araştırma kapsamında öncelikle Toroslar, Erdemli ve Silifke ilçelerinde köy ve belde tüzel kişiliğini kaybeden yerler tespit edilerek MESKİ Genel Müdürlüğünden bu yerlerin abone, nüfus sayısı ve sayaç okuma istatistikleri ile anılan yerlere yapılan altyapı yatırımları ve maliyetleri edinilmiştir. Aşağıda öncelikle bu hususlara dair değerlendirmelere yer verildikten sonra görüşmelerden elde edilen verilere/bulgulara değinilmiştir.

3.1.1. Toroslar, Erdemli ve Silifke İlçesi Kırsal Mahallelerine Yönelik Verilerin İncelenmesi

Kırsal mahalle uygulamasının mekân ve diğer kriterler özelinde tespit edilmesi süreci özelinde Erdemli, Toroslar ve Silifke ilçeleri kırsal mahalleri abone sayısı, nüfus ve tüketim verileri edinilerek incelenmiştir. Aşağıda sırayla Toroslar, Erdemli ve Silifke ilçelerinin kırsalında bulunan mahallelere dair verilere yer verilmiştir.

Tablo 4. 2021-2023 Yılları Arası Toroslar Kırsalı Yaz ve Kış Ayları En Yüksek Tüketim Verileri (MESKİ)

TOROSLAR İlçesi Kırsal Mahalleleri	Abone Sayısı	Sürekli İkamet Eden Nüfus	Kış ayları ortalama okunan sayaç sayısı		Kış Ayları Ortalama Tüketim (M ³)		Yaz ayları ortalama okunan sayaç sayısı		Yaz Ayları Ortalama Tüketim (M ³)	
			2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023
Gözne	5188	2025	212	323	8,0	12,68	3.297	3.432	16,11	18,56
Soğucak	2352	967	167	174	10,87	11,50	1520	1487	18,06	19,07
Ayvagediği	3203	1354	230	253	9,48	11,42	2197	2286	16,83	17,00
Arslanköy	1929	1765	201	443	10,45	5,56	1160	1324	17,60	14,23
Güzelyayla	1910	922	148	372	6,97	3,92	1242	1398	15,39	12,85
Atlılar	232	155	106	131	10,58	8,52	125	130	18,75	22,00
Bekiralanı	2030	1344	498	547	9,41	8,81	1275	1217	34,56	37,63
Çandır	485	340	111	175	8,07	3,95	304	349	20,57	17,29
Yeniköy	645	383	208	181	15,12	9,17	349	396	47,60	52,46

Tablo 4’te Toroslar ilçesinde yer alan ve tüzel kişiliğini kaybederek mahalleye dönüşen 21 mahalleden aboneye sayısı nüfusundan fazla olan ve kış aylarında okuma sayısı oldukça düşük 9 mahallere yer verilmiştir. MESKİ Genel Müdürlüğü verileri çerçevesinde oluşturulan bu tablo incelendiğinde söz konusu yerlerin yaz aylarında yoğun bir nüfusa ev sahipliği yaptığı, kış aylarında da bu yerlerin tenhalaştığı anlaşılmaktadır. Örneğin Gözne Mahallesi sürekli ikamet eden nüfus 2.025 iken 5.188 abone bulunmaktadır. Kış aylarında bu yerde 2022 yılında ortalama tüketim 8 m³ iken 2023 yılında yaz ayları ortalama tüketim ise 18 m³ olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu yerde 2022 kış ayında sadece 212, 2023 yılında ise 323 sayaç okunmuştur. Bir başka deyişle 5188 abonenin veya hanenin 2022 yılında 212, 2023 yılında ise 323’ünde su tüketimi gerçekleşmiştir. Söz konusu veriye göre kış aylarında Gözne Mahallesi oldukça az sayıda nüfus sürekli olarak ikamet ederken yaz aylarında 3.432 aboneye dek su tüketimi artmaktadır. Aynı durum diğer mahallelerde de mevcut olup, söz konusu yerlerin yaz aylarında yerleşik olmayan geçici kentli nüfusa ev sahipliği yaptığı anlaşılmaktadır.

Tablo 5. 2021-2023 Yılları Arası Erdemli Kırsalı Yaz ve Kış Ayları En Yüksek Tüketim Verileri (MESKİ)

ERDEMLİ İlçesi Kırsal Mahalleleri	Abone Sayısı	Sürekli İkamet Eden Nüfus	Kış ayları ortalama okunan sayaç sayısı		Kış Ayları Ortalama Tüketim (M ³)		Yaz ayları ortalama okunan sayaç sayısı		Yaz Ayları Ortalama Tüketim (M ³)	
			2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023
Akpınar	436	213	-	-	-	-	-	-	-	-
Aydınlar	2040	430	174	-	8,55	-	1339	1375	29,58	35,47

Güzeloluk	929	826	97	-	8,43	-	97	195	8,43	19,79
Harfilli	482	457	52	-	7,71	-	-	141	-	10,32
Sarıkaya	1954	828	134	73	7,55	9,90	922	1230	34,32	57,25
Tozlu	363	245	-	-	-	-	219	-	22,68	-
Toros	703	424	-	-	-	-	465	255	22,06	14,96
Sinap	587	180	99	-	6,82	-	418	367	11,45	22,24
Arslanlı	710	634	290	-	9,94	-	459	525	16,17	27,43

Tablo 5'te ise tüzel kişiliğini kaybederek mahalleye dönüşen 47 mahalle içinde abone sayısı nüfusundan çok olan 9 mahalle incelenmiştir. Söz konusu tabloda kimi kış okuma verilerinin olmamasının sebebi ise bu yerlerde kış yerleşiminin ve tüketiminin oldukça düşük olması nedeniyle sayaç okuma işleminin gerçekleştirilmemesine dayanmaktadır. Aydınlar Mahallesi'nde sürekli ikamet eden nüfus 2023 yılı için 430 iken abone sayısı ise 2.040 olarak tespit edilmiştir. 2022 yılının kış aylarında ortalama su tüketimi 8,55 m³ olarak gerçekleşen mahallede, 2023 yılının yaz ayları ortalaması 35,47 m³'e yükselmiştir. 2022 yılının kış aylarında ortalama 174, aynı yılın yaz aylarında ortalama 1.339 sayaç okunmuştur. Dolayısıyla Aydınlar Mahallesi'nin de Erdemli Belediyesi sınırları içinde, su ve kanalizasyon altyapısının kışın önemli oranda atıl kalan fakat yazın orantısız bir kapasite artışıyla hizmet veren bir bölge olduğu anlaşılmaktadır. Aydınlar Mahallesi'nin dışında; Akpınar, Güzeloluk, Harfilli, Sarıkaya, Toros, Tozlu, Sinap ve Arslanlı mahallelerinde de yerleşik nüfus ile MESKİ'den hizmet alan abone sayısı arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.

Tablo 6. 2021-2023 Yılları Arası Silifke Kırsal Yaz ve Kış Ayları En Yüksek Tüketim Verileri (MESKİ)

SİLİFKE İlçesi Kırsal Mahalleleri	Abone Sayısı	Sürekli İkamet Eden Nüfus	Kış ayları ortalama okunan sayaç sayısı		Kış Ayları Ortalama Tüketim (M ³)		Yaz ayları ortalama okunan sayaç sayısı		Yaz Ayları Ortalama Tüketim (M ³)	
			2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023
Balandız	580	243	119	194	5,26	8,63	-	291	-	13,70
Çamlıca	840	326	-	-	-	-	-	563	-	23,26
Gökbelen	1003	251	-	-	-	-	192	-	58,53	-
Kargıcak	777	303	-	150	-	13,45	154	132	18,19	20,86
Kavak	371	215	55	-	5,38	-	153	127	11,21	14,00
Mağara	1889	351	82	776	29,27	4,36	-	-	-	-
Uşakpınarı	393	220	137	-	7,01	-	185	223	18,45	23,30
Uzuncaburç	872	861	125	191	7,84	8,92	567	628	12,71	13,32
Yenibahçe	558	342	256	303	7,24	7,30	311	385	12,95	11,16

Tablo 6'da ise tüzel kişiliğini kaybederek mahalleye dönüşen 57 mahalle içinde abone sayısı nüfusundan çok olan 9 mahalle incelenmiştir. Buna göre; Balandız, Çamlıca, Gökbelen, Kargıcak, Kavak, Mağara, Uşakpınarı, Uzuncaburç ve Yenibahçe mahallelerinde de belirgin bir abone/kullanıcı ve yerleşik nüfus farkı olduğu tespit edilmiştir. Sayılan yerler arasında Gökbelen mahallesinin verilerine göre; adrese kayıtlı nüfus sayısı 251 iken MESKİ abone sayısının 1003 olduğu tespit edilen mahallede; yerleşik olarak yaşayan nüfus ile yaz aylarında su ve kanalizasyon hizmeti alan kişi sayısı arasında oldukça önemli bir fark bulunmaktadır. Su tüketimi açısından da konuyu örneklendirmek gerekirse; Balandız Mahallesi'nde yerleşik nüfus sayısı 243 iken abone sayısı 580 olarak tespit edilmiştir. Bu doğrultuda mevsim bazında su tüketimleri değerlendirildiğinde 2023 yılının kış aylarında ortalama tüketim 8,63 m³ iken; yaz ayları ortalaması ise 13,70 m³'e yükselmiştir.

Yukarıda yer verilen bilgi ve bulgular çerçevesinde Erdemli, Toroslar ve Silifke ilçelerinin kırsal mahallelerine bilhassa yaz aylarında yoğun bir kentsel nüfusun akın ettiği, bu çerçevede kış aylarında az sayıda nüfusun yaşadığı kırsal alanlara yaz aylarında çok sayıda vatandaşın geçici süreyle gelmesi neticesinde su ve kanalizasyon hizmetlerine gereksinimin arttığı, böylece yaz aylarındaki ihtiyacı karşılamak üzere yapılan yatırımların yukarıdaki verilere göre kış aylarında atıl kaldığı anlaşılmaktadır. Bu sebeple kırsal alanda yaşayan insanlar dışında kırsala geçici süre ile gelen ve yerleşik olmayan abonelerin kırsala tanınan ayrıcalıklardan istifade etmemeleri ve su kaynaklarının korunması ile bu

bölgelere hizmet sunan idarelerin mali durumlarının etkili hizmet sunumuna hizmet etmesini teminen kırsal mahalle tespitindeki kriterlerin mekandan ziyade kişi-abone-mesken özelinde yapılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Bu hususta literatürde hâlihazırda tek öneri bulunmaktadır. Alıcı ve Yaman'ın çalışmasında; "gerek Kanun'un gerekse de Yönetmeliğin "mekân" veya "yer" kapsamında kriterler sunması dışında "kişi/abone/tüketici" veya "mesken" özelinde kriterler belirlemesi gerektiği önerilmiştir. Bu kapsamda belediyelerce belirlenecek rayiç bedelin altında olan meskenler, kırsalda sürekli ikamet etmek, hayvancılık ve/veya tarım ile uğraşp çiftçi kayıt sistemi ile bunu tevsik etmek ile çalışma durumu belgesi gibi benzeri kriterlerin belirlenmesi halinde kentsel ve kırsal nüfusun ayrıştırılabileceği, dolayısıyla da bu yerlere hizmet sunan idarelerin gelirlerinde azalışa sebebiyet verecek sonuçlara mani olunabileceği belirtilmiştir. Ayrıca söz konusu kriterlerin objektif yorumlanması ve haksızlıkların da giderilmesi adına sunulan evrakın teyit edilmesi maksadıyla muhtar tarafından bir onaylama sürecinin de gerektiği, yeknesaklığın tesisi adına itirazların da bir komisyon marifetiyle incelenmesinin yerinde olacağı belirtilmiştir (2023: 50). Yer verilen çalışma kapsamında kentsel nüfusun kırsal nüfustan ayrılması adına; yukarıda yer verilen kriterlerin tespit edilmesi ve bir itiraz komisyonunun teşekkül ettirilmesinin yerinde olacağı değerlendirilmektedir. Öte yandan araştırma kapsamında zikredilen mevcut önerinin geliştirilmesine ve çeşitli ek kriterlerin tespitine aşağıda yer verilmektedir.

3.1.2. Kırsal Mahallelere Yapılan Yatırımların Analizi

Araştırma kapsamında bulunan ilçelerin kırsalında bulunan ve zaman içerisinde tüzel kişiliğini kaybederek mahalleye dönüşen yerleşim yerlerine MESKİ Genel Müdürlüğü tarafından yapılan yatırımların bedeli ile bu yerlerden tahsil edilen su faturaları ücretleri arasında çok önemli bir fark bulunduğu görülmüştür. Aşağıda bu saptamalara dair somut örneklerle yer verilmiştir.

Toroslar İlçesi kırsalında bulunan ve abone sayısı sürekli ikamet eden nüfustan fazla olup yaz aylarında yoğun nüfus artışı yaşayan yerler özelinde önemli yatırımlar yapıldığı tespit edilmiştir. Başka bir deyişle kırsal yaşam sürmeyen geçici kentli nüfusun yaz aylarında yoğun olarak kırsal alanlara yerleştikleri ve bu yerlerin olanaklarından istifade ettikleri anlaşılmaktadır. Bu durumda ise içme suyu, kanalizasyon ve arıtma yatırımlarının gereksinimleri karşılayamadığı, hayati öneme sahip su gereksiniminin ve sağlıklı bir çevrenin temini adına da yetkili idare ve kurumların bu ihtiyaçları karşılamaya yönelik yatırımlar yapma zarureti altında kaldıkları görülmektedir.

Toroslar ilçesi Gözne Mahallesi'nde MESKİ Genel Müdürlüğünden alınan verilere göre 2021-2023 yılları arasında küçük çaplı işler hariç artan su gereksinimini gidermek maksadıyla toplam 66.445.654,00 TL yatırım yapıldığı tespit edilmiştir. 2022 yılı Gözne Mahallesi'nde nüfus 1.505 iken 4.975 adet de abone bulunmakta, yıllık su tüketimi ise 246.231 m³ olup, 2022 yılında su ve atıksu ücreti olarak 1.876.280,22 TL tahakkuk ettiği görülmektedir. 2023 yılında ise nüfus 2.025 iken 5.188 adet abone bulunmakta, yıllık su tüketimi ise 244.242 m³ olup, su ve atıksu ücreti olarak 3.358.327,50 TL tahakkuk etmiştir. Söz konusu iki yılın toplam gelirin 5.234.607,72 TL olduğu görülmektedir. Öte yandan Kurumun yatırım planları da incelendiğinde Gözne Mahallesi'nde 2. Kademe Kanalizasyon hattı yatırımı için 185.000.000,00 TL'lik kaynak ayrıldığı görülmektedir. Bu rakamsal veriler de dikkate alındığında Gözne Mahallesi'ne yapılan yatırımların bilhassa yazlık nüfusun gereksinimlerine yönelik olduğu, yapılan bu yatırımların yaz ayları dışında atıl kaldığı ve kalmaya da devam edeceği anlaşılmaktadır. Ancak Soğucak ve Gözne Mahallelerinin son düzenlemeler ile 6360 sayılı Kanun'da yer alan haklardan istifade edememektedirler.⁷ Buna rağmen kırsala yapılan

⁷ 19 Temmuz 2019 tarihli ve 30836 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 7186 sayılı Kanun ile 6360 sayılı Kanun'un Geçici 1 inci maddesinin 15 inci fıkrasında yer alan "10/7/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun geçici 2 nci maddesi ile köy tüzel kişiliği kaldırılarak mahalleye dönüştürülen yerlerde de bu fıkra hükmü uygulanır." ibaresi mülga edilmiştir. Böylece 2014-2019 yılları arasında 6360 sayılı Kanun öncesinde tüzel kişiliği kaldırılan köy ve beldelerin söz konusu muafiyet ve istisnalardan yararlanması uygulamasına son verilmiştir. Anılan düzenleme ile Soğucak ve Gözne gibi yerler indirim ve muafiyet kapsamı dışına çıkarılmıştır. Ancak 5216 sayılı Kanun'a eklenen Ek Madde 3 incelendiğinde "Köy veya belde belediyesi iken mahalleye dönüşen ve büyükşehir belediyesi" ibaresi yer almakta olup, kırsal mahalle uygulaması ile birlikte 6360 sayılı Kanun öncesi ve sonrası tüzel kişiliği kaybetme kistası da ortadan kaldırılmıştır. Bir başka deyişle hâlihazırda bu indirim ve muafiyetlerden istifade etmeyen yerlerin dahi bu kapsama alınmasının yolu açılmıştır.

yatırımların bu yerleşim saikine bağlı olarak atıl kaldığı, tüketimin yapılan yatırımdan ziyade işletme maliyetini dahi karşılamaktan uzak olduğu anlaşılmaktadır.

Öte yandan Soğucak ve Gözne dışında aynı yerleşim saikinın etkin olduğu yerlerde indirimli su kullanımı söz konusu olup tüketimden alınan ücretin hayli düşük olduğu ve bu yerlere yapılan yatırım bir tarafa tahsil edilen su ücretlerinin işletme faaliyetlerini dahi karşılamaktan uzak olduğu tespit edilmiştir. Örneğin Toroslar Yeniköy Mahallesi'nde 2022 yılında 240.607,00 TL su faturası tahakkuk ederken 66.863m³ su kullanılmıştır. Bu yerde MESKİ'nin tamamladığı "Yeniköy İçmesuyu İsale ve Terfi Hattı" işi için 5.160.998,00 TL ödeme yapılmıştır. Nitekim işletme-bakım/onarım gibi rutin ve zaruri giderler bir kenara bırakıldığında sadece bu yatırım 2022 yılı tüketimi ve gelirine göre ancak 22 yılda telafi edilebilecektir. Toroslar Sadiye (Atlılar) Mahallesi için de içme suyu hattı için 11.339.870,00 TL yatırım yapıldığı görülmektedir. Söz konusu yerde 2023 yılında 14.866 m³ su tüketilmiş ve 123.593,00TL su faturası tahakkuk etmiştir. İşletme-bakım/onarım gibi rutin ve zaruri giderler bir kenara bırakıldığında sadece bu yatırımın 2023 yılı tüketimi ve gelirine göre ancak 91 yılda telafi edilebileceği anlaşılmaktadır. MESKİ'den edinilen veriler incelendiğinde anılan durumun Erdemli ve Silifke ilçesi kırsalında bulunan mahalleler içinde geçerli olduğu anlaşılmaktadır (MESKİ, 2024).

Daha önce de değinildiği üzere ücret tarifesinin hazırlanmasına esas 2560 sayılı Kanun'un "Tarife tespit esasları" başlıklı 23 üncü maddesine⁸ göre ücret tarifesinin ham suyun toplanarak arıtılması, şebekeler vasıtasıyla yerleşim yerlerinde depolara iletilmesi ve abonelere ait sayaçlara dek suyun iletilmesi ile atıksuyun kanalizasyon şebekesinde toplanarak arıtılması ve çevreye zarar vermeyecek şekilde alıcı ortama verilmesi neticesinde katlanılan maliyetin toplam su tüketimine bölünmesi ile tespit edilmektedir. Bu surette 1 metreküp suyun maliyeti bulunmaktadır. Nitekim kırsal alanda suyun en düşük tarifinin %25'ini geçemeyecek şekilde belirlenmesi ve bu istisnadan kırsal nüfus dışında kırsala geçici süre ile yerleşen kentsel nüfusun da yararlanması anılan hizmeti sunan idarelerin hizmet sunumunu oldukça etkileyeceği açıktır. Özellikle kırsala yapılan ve yaz aylarında atıl kalan yatırımların da bedeli suyun maliyetine eklenmekte, bu da kentsel alanda yaşayan nüfusun tükettiği suyun ücretinin artmasına ve/veya kurumun daha fazla borçlanmasına yol açabilecektir. Bu bakımdan 6360 sayılı Kanun ile 5216 sayılı Kanun'un Ek Madde 3 ile getirdiği kırsal mahalle uygulaması kapsamındaki hak ve ayrıcalıklardan sadece kırsal alanda sürekli ikamet eden yerleşiklerin istifade etmesi gerektiği görüşü ön plana çıkmaktadır. Söz konusu uygulamanın kamu kaynaklarının kullanımında israfa yol açtığı gibi yer altı kaynaklarının da aşırı tüketimine sebebiyet verebileceği değerlendirilmektedir.

MESKİ Genel Müdürlüğünden 1 Ocak-31 Mart 2024 dönemi abone sayısı verileri ile kış aylarında gerçekleşen en düşük okuma ve fatura bilgileri temin edilmiştir. Aşağıda yer verilen Tablo 7 içerisinde görüşme yapılan ve yaz-kış nüfusu arasında önemli fark bulunan mahallelerin verilerine yer verilmiştir. Söz konusu veriler incelendiğinde daha önce aktarılan bilgileri de teyit edecek bir şekilde abone sayısına göre okuma sayısının oldukça düşük olduğu, bunun da genelde kırsaldaki yerleşim yerlerinin kapalı olmasından kaynaklandığı yetkililerce izah edilmiştir. Okuması yapılan su sayaçlarının ise bir kısmında su tüketimi olduğu, bir başka deyişle erişilebilen su sayaçlarının bulunduğu meskenlerde sürekli yaşamın sürdüğü anlaşılmaktadır. Örneğin Ayvagediği Mahallesi'nde erişilebilen 1.577 su sayacının 286 adedinde tüketim tespit edilmiştir. Bu sayı toplam abone sayısının yaklaşık %9'una tekabül etmektedir. Tablo kapsamında yer alan mahallelerde toplam 33.052 abone bulunmakta olup, 14.466 abonenin sayacı okunmuş, bu sayaçların 2.597 adedinde su tüketiminin gerçekleştiği görülmüştür. Dolayısıyla kış aylarında toplam abonelerin sadece %7,8'inde su tüketimi bulunmakta olup diğer abonelerin sürekli olarak bu yerlerde ikamet etmedikleri de anlaşılmaktadır. Bu veriler nazara alındığında söz konusu yerlerin yaz aylarında yoğun ve geçici bir nüfusu barındırdığı da ortaya çıkmaktadır. Dikkat çekici bir husus ise okuma personelinin araçlarla kent merkezinden gelmeleri ve dağınık vaziyetteki 33.052 abonenin 14.466 adetini okuyabilmeleri ve bu abonelerin de

⁸ "Su satışı, kanalizasyon tesisi bulunan yerlerdeki kullanılmış suların uzaklaştırılması, septik çukurların boşaltılması giderleri için ayrı tarifeler yapılır. Bu tarifelerin tespitinde, yönetim ve işletme giderleri ile, amortismanları doğrudan gider yazılan (aktifleştirilmeyen) yenileme, islah ve tevsi masrafları ve (...) bir kar oranı esas alınır."

sadece 2.597 adedine fatura tanzim edebilmeleri dikkate alındığında kırsal mahallelere yerleşen geçici nüfus nedeniyle okuma maliyetinin de hayli arttığını, bu maliyetin de dolaylı olarak su ücretine yansıtıldığını söylemek doğru olacaktır. Öte yandan bu kırsal yerlerde ortalama su tüketimi 13m³ olup kırsal alanda hayvancılıkla uğraşan yerleşiklerin kimi yerlerde sayaçtan geçen suyu hayvanlarına vermek zorunda kaldıkları bilgisi de tarafımıza izah edilmiştir.

Tablo 7. Kırsal Mahalleler Abone ve Okuma Verileri

Mahalle	İlçe	Abone Sayısı	Kış Ayları En Düşük Okuma Bilgileri			
			Okuma Sayısı	Fatura Adedi	M ³	Tahakkuk (TL)
Arslanköy	Toroslar	1.944	550	257	2.413	58.605
Atlılar	Toroslar	234	168	45	464	5.886
Ayvagediği	Toroslar	3.215	1.577	286	2.459	66.134
Bekiralanı	Toroslar	2.044	440	218	3.360	34.872
Çandır	Toroslar	489	321	94	705	7.408
Güzelyayla	Toroslar	1.919	610	159	1.164	25.973
Soğucak	Toroslar	2380	1.072	219	1.796	67.580
Yeniköy	Toroslar	650	194	56	1.007	16.270
Gözne	Toroslar	5.210	1.620	447	5.162	239.275
Harfilli	Erdemli	482	428	6	229	11.696
Sinap	Erdemli	587	489	53	944	12.262
Toros	Erdemli	703	499	-	2	8.950
Akpınar	Erdemli	436	234	1	150	4.595
Arslanlı	Erdemli	710	654	148	1.953	23.034
Aydınlı	Erdemli	2.040	1.804	10	77	4.180
Güzeloluk	Erdemli	929	799	9	230	4.037
Sarıkaya	Erdemli	1.954	1.702	22	444	13.336
Tozlu	Erdemli	363	197	5	88	1.411
Balandız	Silifke	580	8	7	150	1.076
Çamlıca	Silifke	840	3	1	3	120
Gökbelen	Silifke	1.003	75	22	496	4.437
Kargıcak	Silifke	257	175	130	3.877	57.487
Kavak	Silifke	371	175	40	739	7.922
Mağara	Silifke	1.889	118	73	2.729	38.878
Uşakpınarı	Silifke	393	56	27	242	3.372
Uzuncaburç	Silifke	872	165	108	1.737	40.607

Yenibahçe	Silifke	558	333	154	1.182	14.170
Toplam		33.052	14.466	2.597	33.802	773.573

Yukarıda yer verilen tablo ve değerlendirmeler nazara alındığında MESKİ Genel Müdürlüğü'nün bu yerlere yaptığı yatırımların kış aylarında atıl kalacağı, yaz aylarında ise yeni yatırımların yapılmasının gerekeceği anlaşılmakta, bu durumun MESKİ'nin mali yapısını olumsuz etkilemeye devam edeceği, bu sebeple de kırsal mahalle kararlarının alınmasında sürekli ikamet eden kırsal nüfusun tespit edilerek sadece bu yerleşiklerin anılan haklardan istifade etmesinde kamu yararı olacağı değerlendirilmektedir.

3.1.3. Saha Araştırma Bulgularının Analizi

Toroslar, Erdemli ve Silifke kırsalında belirlenen muhtarlar ve MESKİ yetkilileri ile 01/04/2024 ile 28/05/2024 tarihleri arasında yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Söz konusu görüşmelerde ilgililere yöneltilen sorulara ve edinilen bulgular ile yorumlara aşağıda yer verilmiştir.

Araştırma kapsamında "Kırsal Mahalle Belirlenme Modeli ve Kriterleri" teması altında hiyerarşik kategori ve alt kodlardan oluşan kod rehberi oluşturulmuştur. Verilerin analiz sürecinde "geçici kodlar ve nihai kodlar" belirlenerek iki aşamalı serbest kodlama tekniği uygulanmıştır. Buna göre araştırma verisinin çözümlenmesi ve sınıflandırılmasında aşağıdaki tema-kategori ve kodlara yer verilmiştir (Saldana, 2015: 22; Yaman, 2022: 38).

1. Su Kullanım Amacı: Sulama (Bağ, Bahçe, Hobi Bahçesi), İçme ve Kullanma Suyu
2. İmar-Mevzuat: Yerleşik Alan, Gelişme Alanı
3. Tüketim Miktarı: Yaz Dönemi (m3), Kış Dönemi (m3), Ortalama Tüketim (Yaz>Kış (m3)
4. Mesken Tipi: Apartman, Villa, Köy Evi, Bungalov/Tiny House
5. Yaşam Alanı: Geçici Oturum, Sürekli İkamet
6. Faaliyet: Hayvancılık, Turizm, Ticaret, Tarım, Emekli
7. KADEK (Kırsal Alan Değerlendirme Komisyonu): Büyükşehir ve İlçe Belediyesi Bürokratları, MESKİ Yöneticileri, Meslek Kuruluşu Temsilcisi (TSO), Meslek Kuruluşu Temsilcisi (ESOB), Büyükşehir Belediye Meclis Üyesi, İlçe Belediye Meclis Üyesi, Muhtar

Yukarıda belirtilen 7 kategori ve 26 kod "Kırsal Mahalle Belirlenme Modeli ve Kriterleri" teması altında tanımlanmıştır.

Saha araştırması kapsamında öncelikle bürokratlarla görüşülmüş olup, söz konusu görüşmecilere özgü sorular, bulgular ile yorumlar ve kodlama rehberine aşağıda yer verilmiştir. Şekil 1'de bürokratların konuya dair söylemlerinden elde edilen kelime bulutu yer almaktadır.

Şekil 1. Bürokratların Kırsal Mahalle Hakkındaki Kelime Bulutu

“Kırsal mahallelerin tespit edilmesinde hâlihazırda uygulanan mevzuatın yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusu karşısında bürokratların tamamı söz konusu mevzuatın yetersiz olduğu konusunda mutabık kalmışlardır. Kırsal mahalle uygulamasının yeterince yereldeki koşullar düşünülmeden hazırlandığı, mekâna dayalı olan kriterlerin gereksinimi karşılamadığı gibi söz konusu yerlerde yerleşik olmayanlara, geçici süre ile kırsal alanlara yerleşenlere ve hatta ticari gaye ile bu yerlerde faaliyette bulunanlara ayırım yapılmaksızın indirim ve muafiyetler tanınmasının amaca hizmet etmeyeceği, kırsalın zamanla vasfını yitirerek birer cazibe merkezi haline geleceğini ve belirli sürelerde artan nüfusun gereksinimlerini karşılamak üzere yapılan yerel yatırımların yılın önemli bir kısmında atıl kalacağını, bunun da belediyeler ile MESKİ'nin mali yapısını olumsuz etkileyeceği hususları zikredilmiştir. Bu bakımdan mevzuatın yereldeki dinamikler yeterince irdelenmeden hazırlanması sebebiyle gereksinimleri karşılamaktan uzak olduğu görüşünde mutabık kalmıştır.

“Kırsal mahallelerin tespit edilmesinde hâlihazırda uygulanan mevzuatın yeterli olmadığını düşünüyorsanız “mekân” ile “kişi/abone/tüketici”-“mesken” ayrımını analiz etmek ve kırsal yaşam süren ve üretim sürecinde bulunan yerleşik nüfusu tespit edici kriterler belirlemek için hangi kısıtların/ölçütlerin esas alınması gerektiğini düşünmektesiniz?” sorusu karşısında bürokratların tamamı mekân özelinde bir tespitten ziyade mesken-kişi-tüketici-abone gibi ayrımlar üzerinden gidilmesinin gerektiğini, kırsalda sürekli yaşayan, kırsal üretim süreçlerinde yer alan yerleşiklerin bu haklardan istifade edebilmesi için bir mahallenin tamamının bu haklardan istifade etmesi uygulamasından vazgeçilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Yerleşik nüfusu tespit etmek için ise; tarım ve hayvancılık faaliyetinde bulunma ve bu faaliyetlerini tevsik edici belge sunma, kırsal alanda sürekli ikamet etme gibi kriterlerle sürekli kırsal nüfusun tespitinin kolaylaşacağını, hatta bu teferruatlı kriterler yerine “mahalle kütüğüne kayıtlı olmak ve mahallede ikamet ediyor olmak” şartının daha elverişli olabileceği hususu üzerinde durulmuştur. Söz konusu tespit akabinde ise kırsaldaki olası hak kayıplarına mani olmak adına muhtar onayı ile ilçe belediyeleri nezdinden teşekkül ettirecek birer itiraz komisyonunun da yararlı olacağı görüşünde mutabık kalmıştır.

“Kırsal mahallelerde yazlık ve yaylalık şeklinde kullanılan yerlerde bariz su tüketim farklılıkları bulunmakta mıdır?” sorusu karşısında bürokratların tamamı yaz aylarında kırsaldaki su tüketiminin arttığını belirtmişlerdir. Söz konusu soru kapsamında veriler aktaran ilgililer kimi mahallelerde kış aylarında toplam abone sayısının %10'unun altında su tüketiminin olduğu, ancak yaz aylarında su tüketimi ve kolluk kuvvetleri verilerine göre resmi nüfusu 1000 kişi olan bir mahallenin yaz aylarında nüfusunun 50.000'i geçtiği, buna benzer geçici nüfus hareketlerinin Mersin özelinde oldukça yaygın olduğu, söz konusu nüfusun yaylalarda ucuz su ücreti sebebiyle suyu amaç dışı kullandıkları yinelenmiştir.

“Kırsal mahallelerde yerleşik olmayan nüfusun indirimli su kullanması uygulamasının Kurumunuz hizmet kapasitesini ne şekilde etkilemektedir?” sorusu karşısında bürokratlar daha önceki sorularda vermiş oldukları yanıtları da doğrulayacak şekilde; kırsalda suyun en düşük tarifinin %25'ini geçmeyecek bir tarife üzerinden ücretlendirilmesi sebebiyle kurumun bu yerlere maliyetinin altına su hizmeti vermesine yol açtığını, bu yerlerde nüfusun seyrek ve dağınık, coğrafi yapının da çetin olması sebebiyle yatırım maliyetlerinin arttığını, öte yandan yaz aylarında artan kentli ve yerleşik olmayan geçici nüfusun da bu haklardan istifade etmesi sebebiyle yeni yatırımların yapıldığını, bu sebeple genel olarak su kaynaklarının israfının arttığını, kurumun ödeme dengesinin ve mali kapasitesinin zarar gördüğünü, öte yandan kent ve kırsala aynı anda hizmet sunma sebebiyle hizmetin kalitesi ve sürekliliğinin de bu olumsuzluklardan etkilendiğini ileri sürmüşlerdir.

“Sürekli yerleşik olmayan yayla ve yazlık nüfusunun 6360 ve 5216 sayılı Kanun'da yer alan istisna ve muafiyetlerden yararlanmaması halinde daha etkili ve ekonomik hizmet sunabileceğinizi düşünmekte misiniz?” sorusuna bürokratlar genel olarak kırsalda sürekli ikamet eden az sayıda

yerleşik nüfus dışında kentli ve geçici nüfusun bu istisna ve muafiyetlerden yararlanmaması halinde gerek belediyeler gerekse de kendi kurumları açısından daha etkili ve ekonomik hizmet sunabileceklerini ileri sürmüşlerdir. Böyle bir durumda suyun amacı dışında kullanılmayacağını, tüketim ile ücret arasında bir ters orantı olduğunu, ücret arttıkça tüketimin azalacağını, özellikle kırsala hizmet sunmak ve yeni yatırım yapmanın maliyeti de dikkate alındığında talebin azalması ile atıl kalacak yatırımların ve zaruri giderlerin azalacağını, böylece kurum tarafından bu yerlere daha etkili ve ekonomik hizmet sunulabileceğini belirtmişlerdir.

“Halihazırda kırsal mahalle uygulamasının revize edilmesi durumunda tarafınızca nasıl bir model kurgulanmalıdır?” sorusu karşısında ise bürokratlar öncelikle uygulamanın mekân değil abone-kişimesken gibi daha özel kategorilere indirgenmesi gerektiğini, akabinde de sadece bu haklardan kırsalda sürekli yaşayan ve kırsal üretim süreçlerinde yer alan yerleşik nüfusun yararlanması gerektiğini, bu nüfusun da tespitinde özellikle “mahalle kütüğüne kayıtlı olmak ve mahallede ikamet ediyor olmak” şartının daha elverişli olabileceğini, bu yerleşim saiki dışında kırsala geçici süre ile gelen vatandaşlara ise kent tarifesi üzerinden suyun sunulması gerektiğini, ayrıca su kaynaklarını korumak için kademeli su tarifesinin daha işler hale getirilmesi, amaç dışı su kullananların ağır cezalarla tecziye edilmesi ve kademe aralığının azaltılarak ücretin artırılmasının atıl yatırımların yapılmasını engelleyeceğini ve su kaynaklarını koruyacağını ileri sürmüşlerdir.

Saha araştırmasında bürokratlarla yapılan görüşme sonrasında muhtarlarla görüşülmüş olup, muhtarlara özgü sorular, bulgular ile yorumlar ve kodlama rehberi aşağıda yer almaktadır. Şekil 2’de muhtarların konuyu değerlendirmelerinden elde edilen kelime bulutunda kırsal mahalle statüsüne tanınan ayrıcalıkların sürdürülmesinin elzem olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte özellikle kentli olup da kırsal alana gelen kişilerle aynı haklara sahip olunmasının doğru olmadığı belirtilmiştir. Özellikle kırsal alanın su kaynaklarının doğru ve verimli kullanılmasının gelecekteki su kıtlığı açısından önemli olduğu ifade edilmiştir. Yaz aylarında yaşanan su kesintisi ve kıtlığı sorunlarını doğrudan aktaran muhtarlarca, düzenli ikamet eden nüfus ile yaz aylarında artan nüfus arasında abone bazından bir değerlendirme yapılması gerektiğinin de altı çizilmiştir.

Şekil 2. Muhtarların Kırsal Mahalle Hakkındaki Kelime Bulutu

kademe ikamet
indirimli kütüğüne
aylarında hizmet
Kırsal nüfus kırsal sürekli
kayıtlı mahalle suyu
nüfusu ay yaz tüketimi Yaz geçici
Mahalle tarifesi

“Kırsal mahallelerin tespit edilmesinde hâlihazırda uygulanan mevzuatın yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna muhtarların önemli bir kısmı mevzuatı yeterince bilmediklerini, ancak uygulamada mahallelerine yaz aylarında gelen ve mahalle kütüğünde kayıtlı olmayan kentli nüfusun da kendileri gibi kırsala tanınan haklardan istifade etmesi sebebiyle söz konusu mevzuatın yeterli olmadığını ve gözden geçirilmesi gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Öte yandan yörüklerin su sıkıntısı, göçerlerin abone olamaması ve hayvancılıkla uğraşır MESKİ kaynağı dışında su bulunmayan yerlerde hayvanların tükettiği suyun da ücretlendirilmesi sebebiyle mevzuatın yeterince düşünülmeden hazırlandığını belirtmişlerdir.

“Kırsal mahallelerin tespit edilmesinde hâlihazırda uygulanan mevzuatın yeterli olmadığını düşünüyorsanız “mekân” ile “kişi/abone/tüketici”-“mesken” ayrımını analiz etmek ve kırsal yaşam süren ve üretim sürecinde bulunan yerleşik nüfusu tespit edici kriterler belirlemek için hangi

kısıtların/ölçütlerin esas alınması gerektiğini düşünmekteyiz?” sorusu karşısında muhtarların tamamı mevzuatın kırsalda sürekli yaşayanları kapsayacak; ancak geçici süre ile kırsalda kalanları içermeyecek şekilde bir düzenleme yapılması gerektiğini, dolayısıyla da kişi-mesken-abone özelinde sürekli yaşayanları tespit etmesi gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Sürekli yaşayanların tespitinde zorluklar yaşanacağını, ikamet şartı gibi bir koşulun olması halinde herkesin ikametini kırsala alacağını, bu nedenle ileride doğabilecek sorunları ortadan kaldırabilmek için “Mahalle kütüğüne kayıtlı olmak ve mahallede ikamet etmek” şartının sorunsuz bir tespit sürecini sağlayacağını belirtmişlerdir.

“Kırsal mahallelerde yazlık ve yaylalık şeklinde kullanılan yerlerde bariz su tüketim farklılıkları bulunmakta mıdır?” sorusuna muhtarların tamamı su tüketiminin yaz aylarında attığı yönünde yanıt vermişlerdir. Suyun indirimli olması ve amaç dışı su kullanımı sebebiyle suyun yaz aylarında tüketiminin arttığı, bu sebeple yoğun su kesintilerinin yaşandığı da ileri sürülmüştür.

“Kırsal mahallelerde yerleşik olmayan nüfusun indirimli su kullanması uygulamasını nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusu karşısında muhtarlar yerleşik olmayanların indirimli su kullanmaması gerektiğini savunmuşlardır. Söz konusu uygulama sebebiyle suyun amaç dışı kullanımı sebebiyle MESKİ'nin yeni yatırımlar yapmak zorunda kaldığını, yaz aylarından sonra da bu yatırımların işlevsiz kaldığını ileri sürmüşlerdir.

“Geçici kentsel nüfusun indirimli su kullanımından muaf tutulmaması halinde su tüketimi mahallenizde nasıl değişecektir? İndirimli su uygulamasının geçici ve kırsal amaçla mahallenizde bulunmayan vatandaşlara uygulanmaması halinde daha etkili, ekonomik ve verimli hizmet alabileceğinizi düşünmekte misiniz?” sorusu karşısında muhtarlar il özel idaresi deneyimine göre belediyelerin ve MESKİ'nin daha ulaşılabilir olduğunu, daha etkin hizmet aldıklarını, ancak kentten gelenlerin dahi yararlandığı haklara rağmen MESKİ'nin etkin ve verimli hizmet sunmaya çalıştığını ileri sürmüşlerdir. Kentten gelen geçici nüfusun indirimli su kullanmaması halinde ise su kesintilerinin azalacağı, suyun tedbirli kullanılacağı ve MESKİ'nin gerçekten elzem olan gereksinimleri karşılayacağı belirtilmiş ve böyle bir durumda söz konusu kurumun daha etkili, ekonomik ve verimli hizmet sunabileceğini savunmuşlardır.

“Su ücretinin artırılması su kaynaklarını koruyacak mıdır?” sorusuna bütün muhtarlar olumlu yanıt vermişlerdir. Ancak kentten gelen geçici nüfus için farklı bir tarife uygulanması, kademe uygulamasının aralığının daraltılması ve su ücretinin artırılmasının su kaynaklarını koruyacağı ileri sürülmüştür.

“Sürekli kırsalda yaşayan kişilerin belirlenmesinde “mekân” ile “kişi/abone/tüketicisi”-“mesken” ayrımının kullanılması halinde muhtarlığınızca gerekli destek verilecek midir?” sorusuna muhtarların tamamı hakkaniyetli bir şekilde gerekli desteğin verileceğini belirtmişlerdir. Bu konuda daha rasyonel karar verilebilmesi için mahalle kütüğüne kayıtlı olma şartının şikâyet ve itirazları engelleyeceğini de savunmuşlardır.

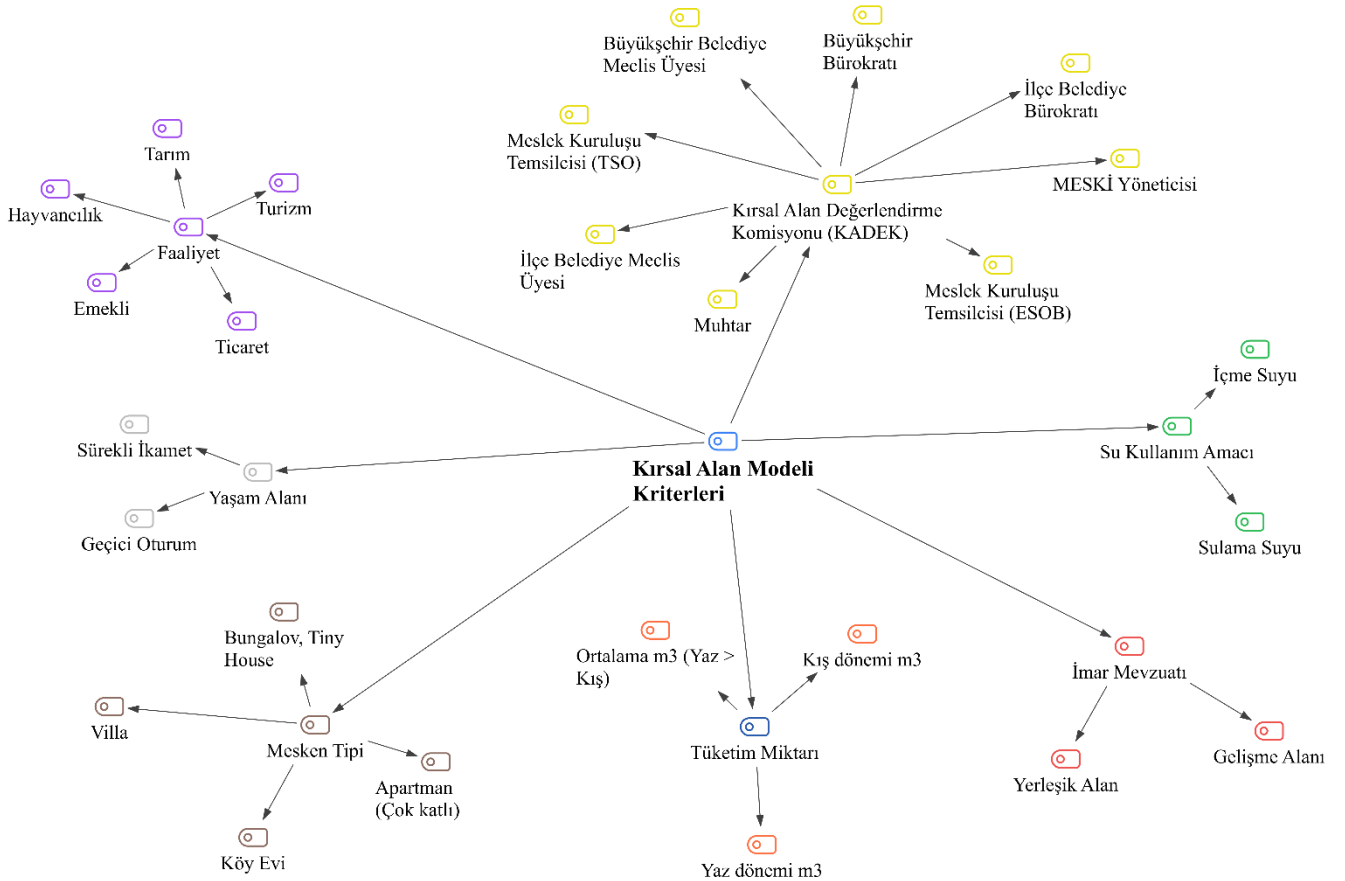
“Hâlihazırda kırsal mahalle uygulamasının revize edilmesi durumunda tarafınızca nasıl bir model kurgulanmalıdır?” sorusuna muhtarlar öncelikle kırsal mahalle uygulamasından sürekli kırsalda oturan ve o mahallenin kütüğüne kayıtlı olup ikametgahının söz konusu mahallede olan kişilerin bu haklardan istifade etmesi gerektiğini, muhtar onayı ile belediyelerde kurulan komisyonlar marifetiyle bu kullanıcıların itirazlarının değerlendirilmesinin yerinde olacağını, öte yandan diğer geçici nüfusun ise kent tarifesi ile ücretlendirilmesini, kademe aralığının daraltılmasını ve bu tüketicilerde su ücretinin arttırılarak amaç dışı su kullanımında ceza uygulamasına geçilmesinin gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Ayrıca hayvancılıkla uğraşanlar ve Yörükler için de ayrı su tarifelerinin olması ve kademelerin bu kullanımlarda aranmaması gerektiği de yinelenmiştir.

Yukarıda yer verilen değerlendirme ve bulgulara göre; kırsal mahalle uygulaması ile ilgili mevzuatın hâlihazırda yeterli olmadığı, birçok büyükşehir belediyesinde kimi kırsal mahallelerin nüfusunun periyodik olarak farklılaştığı, anılan geçici nüfusun bu yerlerde yayla/yazlık gibi saiklerle kısa süreliğine

yerleştikleri, dolayısıyla da kırsala tanınan hak ve ayrıcalıklarından istifade edebildikleri, ancak söz konusu düzenlemenin sadece kırsal alanda sürekli yaşayanlar için getirilmiş bir hak olduğu dikkate alındığında kaynakların rasyonel kullanımı ve hizmetlerin etkin sunulması adına bu yönde bir düzenleme yapılmasının gerekli olduğu, bu çerçevede mekân özelinde genel mahiyette bir karar yerine kişi-mesken-abone şeklinde bir tespit ile kırsalda sürekli yaşayanların da belirlenebileceği, aksi uygulamanın hizmet sunucusu idare ve kurumların hizmet sunum süreçlerini ve mali yapılarını olumsuz etkileyeceği ve atıl yatırımlara sebebiyet verileceği, bu nedenle sürekli kırsal nüfusun belirlenmesinde mahalle kütüğüne kayıtlı olmak ve ikametinin sürekli olarak ilgili mahallede bulunması şartlarının işlevsel olacağı, öte yandan bu hususun muhtar onayı ve ilgili ilçe belediyesinde teşekkül ettirilecek bir komisyon marifetiyle de incelenmesinin yerinde olacağı görüşleri öne çıkmıştır. Diğer taraftan kırsala geçici süreyle yerleşen kentli nüfusun kent tarifesi ile ücretlendirilmesi, kademe uygulamasına geçilmesi, hayvan sahipleri için kademeye tabi olmayan bir aboneliğin tesis edilmesi, Yörükler için geçici aboneliklerin tesis edilmesi ile suyun maliyetini arttıracak uygulamaların iyileştirilmesi adına uzaktan okuma gibi maliyeti azaltıcı aksiyonların önceliklendirilmesinin ön plana çıktığı görülmektedir. Genel olarak görüşmeler çerçevesinde su ücretinin artması yönündeki eğilimin tüketimi azaltacağı, amaç dışında su kullanımının cezalandırılması gibi uygulamaların da önemli bir araç olacağı değerlendirilmiştir. Yukarıda detaylı şekilde açıklanan bulgu, değerlendirme ve tespitler çerçevesinde “Kırsal Mahalle Belirlenme Modeli ve Kriterleri”ne Şekil 3’te 7 kategori ve 26 kod altında yer verilmiştir.

Şekil 3. Kırsal Alan Modeli ve Kriterleri

Yukarıda yer verilen açıklama, tespit ve öneriler kapsamında Kırsal Alan Değerlendirme Komisyonu (KADEK) şeklinde bir yapılanmanın teşekkül ettirilmesinin de yararlı olacağı anlaşılmıştır. Bilhassa kırsal mahalle kararlarının gözden geçirilmesi, sürekli yerleşiklerin tespit edilmesi, itirazların ve başvuruların karara bağlanması noktasında bu oluşumun önemli bir çözüm ve karar merkezi olacağı, anılan yapının yerel idareler ile muhtarlar ve mesleki kuruluşlardan teşekkül ettirilmesi halinde de

katılımcı ve rasyonel kararlar alabilen dinamik bir komisyonun teşekkül ettirilebileceği değerlendirilmektedir.

SONUÇ:

Türkiye’de büyükşehir yönetim modelinin kent merkezi dışında kırsal alanları da kapsayacak şekilde genişletilmesi ile birlikte köyler ve belde belediyeleri birer mahalle haline gelmiş ve yeni hizmet sunucuları ile baş başa kalmışlardır. Ancak bu yeni hizmet sunucuları, yani büyükşehir belediyesi, ilçe belediyeleri ile su ve kanalizasyon idaresi kentsel alan dışında kırsal gereksinimleri tanınması ve bu yönde hizmet üretmesi hayli güç olmuştur. Öte yandan Kanun koyucu yerel vergiler ve ücretler karşısında kırsal vatandaşları korumak adına geçici bir süre ile bir takım hak ve muafiyetlerde de bulunmuş, daha sonra bu hak ve muafiyetleri sürekli kılmak adına köy ve mahalle arasında “kırsal mahalle” statüsü uygulamasına geçmiştir.

Söz konusu uygulamaya dair mevzuat incelendiğinde bir yerin kırsal olup olmadığını tespit etmek için kimi kriterler belirlendiği, ancak kırsal mahalle kararının bu çerçevede ancak mekan özelinde alınabileceği, bir başka deyişle kişi-mesken-abone özelinde alınamayacağı da görülmüştür. Dolayısıyla kırsal mahallelere gelip geçici süre ile yerleşenlerin de kırsala tanınan haklardan istifade edebilecekleri görülmektedir. Ancak bu uygulamanın hizmet sunucuların hizmetlerine ve bütçelerine olumsuz etkide bulunacağı da açıktır. Nitekim çoğu büyükşehir belediyesinde kimi kırsal muhitlerin yerleşim saiki yayla ve yazlık şeklinde olması sebebiyle geçici kent nüfusuna tanınan bu ayrıcalıklar sebebiyle kırsal mahalle uygulamasının hizmet sunumuna etkisinin incelenmesi gerekmiştir. Bu kapsamda Mersin ili özelinde Erdemli, Toroslar ve Silifke ilçeleri kırsalında bulunan ve abone sayısı yerleşik nüfustan fazla olan mahalleler araştırma konusu yapılmıştır. Her ilçe özelinde tespit edilen 9, toplamda ise 27 mahalle kapsamında 33.052 abonenin kış aylarında 14.466 adedinin sayacı okunmuş, bu sayaçların 2.597 adedinde su tüketiminin gerçekleştiği görülmüş, diğer abonelerde tüketimin olmadığı görülmüştür. Neticede ise kırsal alandaki toplam abonelerin sadece %7,8’inde su tüketiminin gerçekleştiği, dolayısıyla diğer %92,2 abonenin kış aylarında tüketiminin olmadığı anlaşılmıştır. Gerek MESKİ Genel Müdürlüğü bürokratları gerekse de 27 mahalle muhtarı ile yapılan görüşmelerde ise kırsal mahalle uygulamasının sakıncaları ve iyileştirme önerilerine dair aşağıdaki hususlar tespit edilmiştir.

Su ve Kanalizasyon İdaresi Bürokratları tarafından;

- “Kırsal mahalle” uygulamasının yeterince yereldeki koşullar düşünülmeden hazırlandığı, birçok kentte belirli zamanlarda kırsal muhitlere yönelen kentsel nüfusun olduğu, ancak mevzuat kapsamında mekan özelinde kırsal mahallelerin tespit edildiği, buna bağlı olarak da kırsal nüfusa tanınan hakların geçici nüfus tarafından da kullanılabilirdiği,

- Buna bağlı olarak araştırma kapsamındaki yerlerde yaz aylarında su tüketiminin olabildiğince arttığı, kesintili su verilmesi zaruretinin doğduğu, suyun geçici nüfus tarafından insani tüketim amacı dışında kullanıldığı, kırsalda yerleşik olmayan geçici nüfusun yoğun su tüketimi sebebiyle hizmet kapasitesinin olumsuz etkilendiği, maliyetin dörtte biri tutarındaki ücretin su tüketiminde israfa da yol açtığı, su gereksiniminin artmasına bağlı olarak yeni yatırımların yapılmasının gerektiği, ancak bu yatırımların yılın büyük kısmında atıl kalması sebebiyle de kamu kaynaklarının rasyonelce kullanılmadığı, dolayısıyla da kurumun ödeme dengesinin ve mali kapasitesinin zarar gördüğü, öte yandan hizmet kalitesi ve sürekliliğinin de bu olumsuzluklardan etkilendiği,

- Bu sorunların giderilmesini teminen bilhassa kırsaldaki geçici nüfusu ayırt etmek için “mahalle kütüğüne kayıtlı olmak ve mahallede ikamet ediyor olmak” şartının daha elverişli olabileceği, yine ikamet şartını taşımakla birlikte mahalle kütüğü haricinde olanlar için ise muhtar onayı ile ilçe belediyeleri nezdinden teşekkül ettirilecek birer itiraz komisyonunun da yararlı olacağı,

- Böyle bir modelin uygulanması halinde, yani kırsal ve geçici kentsel nüfusun ayrı tariflerle ücretlendirilmesi durumunda hizmet sunucusu idarelerin daha etkili, ekonomik ve verimli hizmet sunabilecekleri, atık yatırımların azalacağı ve kaynakların rasyonel kullanılacağı,

- Bu sebeple mekandan ziyade kırsalda sürekli yaşayanların bu haklardan istifade etmesini sağlayacak kriterlerin aranması maksadıyla ikamet, mahalle kütüğüne kayıtlı olmak, muhtar onayı ve belediye incelemesi gibi süreçlerin işletilmesi, geçici nüfusun kent tarifesi ile ücretlendirilmesi, su kaynaklarının korunması gayesiyle kademeli su tarifesinin daha işler hale getirilmesi, amaç dışı su kullananların ağır cezalarla tecziye edilmesi ve kademe aralığının azaltılarak ücretin arttırılmasının atıl yatırımların yapılmasını engelleyeceği,

İleri sürülmüştür.

Muhtarlar ise;

- Kırsal mahalle uygulaması hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıklarını, ancak gelinen aşama itibarıyla Yörükler ile hayvancılık yapan kırsal nüfusun düşünülmediğini, kentten gelenlerin dahi indirimli su kullandıkları halde Yörüklerin abone olamaması ve hayvancılık yapanların su kaynakları olmaması sebebiyle insani tüketim gayesiyle sunulan içme suyunu kullanmak ve yüksek miktarlarda su faturası ödemek zorunda kaldıklarını ileri sürdükleri,

- Bu sebeple mekan değil de kırsalda sürekli yaşayanları tespit edecek bir uygulamanın hayata geçirilmesinin gerektiği, "Mahalle kütüğüne kayıtlı olmak ve mahallede ikamet etmek" şartının sorunsuz bir tespit sürecini sağlayacağı, hayvancılık yapanlar ile Yörükler içinde aboneliklerin tanımlanmasının gerektiği,

- Yaz aylarında geçici kentsel nüfusun yoğun su kullanması sebebiyle kırsal yaşamın kesintiye uğradığı, bu sebeple de yoğun su kesintilerinin yaşandığı, anılan gerekçelere istinaden geçici kentsel nüfusun indirimli su kullanmasının olumsuz sonuçlarının olduğu, sadece sürekli yaşayan kırsal nüfusun bu haklardan istifade etmesi halinde hizmet sunan idare ve kurumların daha hızlı ve kaliteli hizmet sunabilecekleri,

- Öte yandan kentten gelen geçici nüfusun kent tarifesi ile ücretlendirilmesi halinde su kaynaklarının daha dikkatli kullanılacağı, ayrıca kademe aralığının daraltılmasını ve bu tüketicilerde su ücretinin arttırılarak amaç dışı su kullanımında ceza uygulamasına geçilmesinin gerektiği,

İleri sürülmüştür.

Bu bakımdan muhtarlar ve bürokratların genel itibarıyla düşüncelerinin örtüştüğü anlaşılmış olup, bu açıklamalardan hareketle kırsal mahalle uygulamasının doğal kaynakların ve kırsal yaşam dokusunun korunması adına sadece kırsalda sürekli yaşayanları kapsayacak şekilde yeniden düzenlenmesinde ve kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli kullanılmasını temin edecek şekilde kurgulanmasında kamu yararı olduğu değerlendirilmektedir. Nitekim bu yöndeki kararların alınmasında Kırsal Alanı Değerlendirme Komisyonu (KADEK) şeklinde bir yapının tesis edilmesi, bu oluşumda yerel hizmet sunucularından temsilciler, muhtarlar ve mesleki kuruluş yetkililerinin bulunması halinde daha rasyonel ve katılımcı kararlar alınabileceği, böylece sürecin daha dinamik hale geleceği de önerilmektedir.

Etik Standart ile Uyumluluk

Çıkar Çatışması: Yazarlar, kendileri ve/veya diğer üçüncü kişi ve kurumlarla çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

Etik Kurul İzni: Bu çalışma için etik kurul iznine gerek vardır. Araştırma, Tarsus Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Komisyonu'ndan 30.11.2023 tarih ve 2 nolu toplantıda alınan 2023/25 sayılı karar ile izin alınarak gerçekleştirilmiştir.

Finansal Destek: Bu çalışma, 123K989 numaralı TÜBİTAK 1002-A Hızlı Destek Projesi ile desteklenmiştir.

Teşekkür: 123K989 nolu TÜBİTAK 1002-A Hızlı Destek Projesi ile çalışmayı destekleyen TÜBİTAK'a teşekkür ederiz.

KAYNAKÇA:

- Akduman, E. & Alıcı, O.V. (2024). Kırsal mahallelere sunulan yerel hizmetlerin değerlendirilmesi: Kumru ilçesi örneği. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 33(1), 77-102.
- Alıcı, O. V. (2017). Su ve kanalizasyon idarelerinin bütçe gerçekleştirmeleri üzerinden il mülki sınırı kapsamında hizmet sunumunun değerlendirilmesi: MESKİ örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(52), 904-914.
- Alıcı, O. V. & Yaman, A. (2023). Büyükşehir belediyelerinde kırsal mahalle: Kırsal yerleşik alan uygulaması ve bir model önerisi. *Amme İdaresi Dergisi*, 56(1), 29-58.
- Alıcı, O. V. & Yolcu, T. (2024). Su ve kanalizasyon idareleri genel kurulları hakkında bir değerlendirme. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (67), 25-33.
- Arıkboğa, E. (2018). Yerinden yönetim ve merkezleşmiş büyükşehir sisteminde yetkilerin dağıtılması. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 6(1), 1-34.
- Atik, E. & Genç, F. N. (2023). 6360 sayılı kanun'un hizmet verimliliğine etkisi: Acıpayam (Denizli) mahalleleri örneği. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 6(2), 301-317. <https://doi.org/10.33712/mana.1307212>
- Başa, Ş. & Kurt, S. (2017). Su ve kanalizasyon idarelerinde akıllı su yönetimi uygulamaları: Tekirdağ örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22, 1519-1532.
- Bayar, R. & Karabacak, K. (2020). Başkent'in merkezinde köy kalmak: Çankaya ilçesinin (Ankara) kırsal mahalleleri. *Ege Coğrafya Dergisi*, 29(1), 87-106.
- Creswell, J. W. (2021). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. (Çev. M. Bütün ve S. B. Demir). Siyasal Kitabevi.
- Ekinci, E. (2020). Güncel gelişmeler ışığında Türkiye'de yeni büyükşehir modelinde kırsal mahallelerin değerlendirilmesi. *Kent Akademisi*, 13(4), 771-784.
- Genç, F. N. & Korkin, E. (2017). 6360 sayılı kanunla tüzel kişiliği kaldırılan belde belediyelerinde halkın uygulamaya ilişkin algısı: Atça (Sultanhisar – Aydın) örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 19(32), 84-95.
- Genç, F. N. & Tekçe, Y. (2019). 6360 sayılı kanunun tüzel kişiliği kaldırılan köylere/yeni mahallelere etkisi: Aydın örneği. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 20(44), 1-16.

- Genç, N. & Daşçı, S. (2016). 6360 sayılı kanunun kamu hizmetlerinin sunumuna etkisi: Balıkesir büyükşehir belediyesi örneği. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 3(7), 178-196.
- Gürbüz, S. (2012). Büyükşehir belediyesinin sınırının mülki sınır olması birçok güçlüğü beraberinde getirecektir. *İdarecinin Sesi Dergisi*, 151, 34-35.
- Hanikoğlu, M. & Negiz, N. (2023). Büyükşehirlerde kırsal mahalle deneyimi: Ayvalık örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(45), 81-106.
- Hayırsever Topçu, F. (2015). 6360 sayılı kanun çerçevesinde su hizmetleri yönetiminin değişimi ve Antalya örneği. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 30, 86-121.
- Kadioğlu, M., Ünal, Y., İlhan, A. & Yürük, C. (2017). *Türkiye’de iklim değişikliği ve tarımda sürdürülebilirlik*. Türkiye Gıda ve İçecek Sanayii Dernekleri Federasyonu. <https://www.tgdf.org.tr/wp-content/uploads/2017/10/iklim-degisikligi-rapor-elma.compressed.pdf>
- Kara, P. S. & Ezin, E. (2022). 6360 sayılı kanun ile köyden mahalleye dönen yerlerdeki sorunlar üzerine bir değerlendirme. *Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi*, 5(1), 137-150.
- Karalezli, G. (2021). Mahalle ve köyün birleştirilmesi ile oluşan yeni bir birim: Kırsal mahalleler. *Kent ve Çevre Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 50-61.
- Karayünlü, G. (2024a). Kırsal kalkınmada büyükşehir belediyelerinin rolü Mersin örneği, Eğiten Kitap.
- Karayünlü, G. (2024b). Sosyal, beşeri ve idari bilimler alanında uluslararası araştırmalar XXXI. H. Kıymık (Edt.), *Türkiye’de büyükşehir belediyeciliği ve 6360 sayılı kanunla oluşan genel durum (ss.101-116)*. Eğitim Yayınevi.
- Kavruk, H. (2024). Kırsal ve kentsel alanda mahalle: Köylerde, kent ve kasabalarda, büyükşehirlerde mahalle kavramı. *SDE Akademi Dergisi*, 4(1), 121-147.
- Kayar, İ. & Görün, M. (2022). Büyükşehirlerde belde belediyesinden mahalleye dönüşüm sonrasında yerel kamu hizmetlerinin sunumundan memnuniyet: Ordu, Tekirdağ, Manisa ve Mardin örnekleri. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 20(44), 385-415.
- Kılıç, Ö. & İpek, S. (2022). Kırsal mahalle: Büyükşehirlerde tekrar köye dönüş mü?”, *TroyAcademy*, 7(1), 1-16.
- Kızılboğa, R. & Alıcı, O. V. (2013). Türkiye’de kırsal alan belediyeciliği ve büyükşehir belediyelerinde il mülki sınırı uygulaması. *Türk İdare Dergisi*, 476, 353-381.
- Kızılboğa, R., Akıllı, H. & Özasan, K. (2014). 6360 sayılı kanun çerçevesinde Gümüşlük belde belediyesi’nin kapatılmasına ilişkin yöre halkının algısı. *Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi*, 36, 215-235.
- Koç, M. (2022). Büyükşehir belediyesi olan iller için getirilen kırsal mahalle düzenlemesine ilişkin bir değerlendirme. M. Dalkılıç & B. Serbest Yılmaz (Ed.), *INSAC social and education sciences*. Duvar Yayınları.
- Küçük, Ü. (2022). Yerel idari vesayet ilişkisinin yeni bir uygulaması olarak oksimoronik bir kavram: Kırsal mahalle. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 30(4), 2163-2199.
- Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü (MESKİ). (2024). *Teknik rapor*.

- Oktaç, T. (2016). 6360 sayılı kanun'a dayalı büyükşehir belediye reformunu anlama ve anlamlandırma. *İstanbul Medeniyet Üniversitesi SBF Dergisi*, 1(1), 71-131.
- Olgun Susta, G. (2018). *6360 sayılı yasa ile oluşan yeni büyükşehir yasası'nın kırsal alanda hizmet etkililiği açısından incelenmesi: İzmir ili Kiraz ilçesi araştırması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Ökmen, M. & Parlak, B. (2013). *Kuram ve uygulamada yerel yönetimler*. Orion Yayınları.
- Özer, M. A. & Uzun, H. (2023). Su ve kanalizasyon idarelerinde e-belediyecilik uygulamaları: Ankara ASKİ örneği. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 6(1), 35-57.
- Saldana, J. M. (2015). *The coding manual for qualitative researchers*. SAGE Publications.
- Yaman Kocadağlı, A. (2022). İstanbul'un kırsal mahalleleri: Güncel yasal düzenlemeler kapsamında bir durum analizi. *Eurasian Academy of Sciences Social Sciences Journal*, 40, 144-167.
- Yaman, A. (2022). Pandemi döneminde kentsel politikaların ve uygulama araçlarının (repertuar) analizi. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 31(1), 35-66.
- Yıkıcı, A. & Çolak, Ç. (2023). Büyükşehirlerdeki kırsal mahalle ve kırsal yerleşik alanların tespiti sürecine yönelik bir araştırma: Trabzon örneği. *Ekonomi İşletme Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 9(2-1), 10-111.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Kitabevi.
- Zengin, O. (2014). Büyükşehir belediyesi sisteminin dönüşümü: Son on yılın değerlendirmesi. *Ankara Barosu Dergisi*, 72(2), 91-116.

EXTENDED SUMMARY:

Research Problem:

In Türkiye, as of 2014, water and sewerage administrations, like metropolitan municipalities, have started providing services within provincial administrative boundaries. However, in rural settlements with large areas, harsh geographical conditions, low population density, and high investment costs, the rural population was granted certain rights regarding local fees and taxes for a temporary period. As this period neared its end, it was intended to make these rights permanent by designating these rural areas as "rural neighborhoods".

Research Questions:

However, these rights granted to rural neighborhoods are extended to everyone living in these neighborhoods, without any criteria set to differentiate the urban population temporarily settling in these rural areas from the "place." Within this framework, the research question has been identified as whether granting these rights to only those rural residents who live permanently in the area, with criteria such as individual-residence-subscriber to differentiate the temporary population living in rural areas, would enhance the service efficiency and quality of water and sewerage administrations.

Literature Review:

There are numerous studies regarding Law No. 6360, which came into effect in 2014, and the transformation of villages into neighborhoods by abolishing their legal personalities, along with the rights granted to residents of these areas. However, the rural neighborhood application, which involves making these rights permanent, came into effect with Supplementary Article 3 added to Law No. 5216 in 2020. It was stipulated that decisions regarding this matter must be made in all metropolitan municipalities by December 31, 2014. This new application makes determinations based on location and also grants these rights to the temporary urban population residing in rural areas. However, no study has been found that examines this critical issue within the

context of a specific example and field research. Furthermore, there is no study that addresses this issue from the perspective of service efficiency in water and sewerage services. Therefore, this study has an original nature.

Methodology:

In the scope of the study, a qualitative research method and a multiple-instrumental case study approach were utilized. In this research, a total of 27 neighborhoods in the Toroslar, Erdemli, and Silifke districts of Mersin province, which experience high migration during the summer months, were examined. Within this scope, interviews conducted with the neighborhood headmen and bureaucrats from the Mersin Water and Sewerage Administration Directorate were analyzed using the MAXQDA 2022 program. Various recommendations were made based on the aspects of the current implementation that are open to improvement.

Results and Conclusions:

The study focused on the rural neighborhoods in Erdemli, Toroslar, and Silifke districts of Mersin province, which have more subscribers than the settled population. A total of 33,052 subscribers were examined during the winter months, with meters read for 14,466 of them, indicating water consumption in 2,597 meters, while no consumption was observed in the others. Consequently, it was understood that only 7.8% of the total subscribers in rural areas had water consumption, indicating that the remaining 92.2% had no consumption during the winter months. During the interviews conducted with both MESKİ Directorate bureaucrats and the 27 neighborhood headmen, the following points regarding the drawbacks of the rural neighborhood application and recommendations for improvement were identified:

- The "rural neighborhood" application is prepared within the scope of location, does not differentiate the temporary urban population in a neighborhood, and thus, the urban population temporarily settling in rural areas also benefit from the rights granted to the rural population.

- Due to the intense temporary population in these areas, water consumption increases, and due to the water fee being only a quarter of the lowest tariff, water is used for non-intended purposes. Therefore, it is argued that the legislation was prepared without adequately examining the dynamics in rural areas and that there is a temporary urban population that occasionally turns to rural areas in the city.

- The increased demand due to the population moving to rural areas requires new investments, but these investments remain idle for most of the year. This situation negatively affects the financial structure of institutions, reduces service efficiency and quality, and leads to an increase in water fees.

- Therefore, it is suggested that in order for only the rural population to benefit from the rural neighborhood application, the condition of "being registered in the neighborhood registry and residing in the neighborhood" should be required, and in order to prevent possible rights violations, it would be beneficial to establish an objection commission from the district municipalities with the approval of the headmen.

- It is argued that the temporary urban population should be charged with urban tariff rates, a tiered water tariff should be made more effective for the protection of water resources, those using water for non-intended purposes should be severely penalized, and reducing the tier interval and increasing the fee would prevent idle investments.

- Additionally, it is suggested that flat water tariffs should be applied for the Yörüks and livestock breeders, who are an essential part of rural life.